SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 28
3/2013
26. január 2013

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

SLOVÁCI SÚ HRDÍ NA SVOJ ŠTÁT Strana 4.

EURÓPA NAŠIM ATÓMKAM STÁLE NEVERÍ Strana 5.

AKO SME SA ZBAVILI POSTAVENIA VAZALA Strana 6.

SLOVENSKÉ ŠKOLSTVO V MAĎARSKU ZOMIERA Strana 8.

IMRICH SEDLÁK V PANTEÓNE ZASLÚŽILÝCH SLOVÁKOV Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Ruský patriot a spisovateľ Alexander Solženicyn dostal Nobelovu cenu aj zásluhou slovenského novinára Pavla Lička. Rozprával mi, ako vyniesol román Rakovina z Ruska a na Zochovej chate ho v januári 1969 odovzdal anglickému novinárovi Bethellovi, ktorý zariadil anglický preklad. Solženicyn v knihe Dvesto rokov pospolu II. (s. 365) napísal: „Folklór sa nedá sfalšovať, nedá sa prekrútiť ako vedecká teória. Nemusíme milovať len jeden národ alebo jednu krajinu, ale napríklad aj desať. Ale niekde patriť, byť doma možno iba v jednej vlasti, tak ako môžeme mať iba jednu matku (s. 369),“ odkazujem sklenému oku Ľubomíra Feldeka. To, čo produkujú protislovenské žoldnierske médiá v súvislosti s prezidentom Slovenskej republiky –, je hanebné! Je to produkt čírej nenávisti z vlastnej neschopnosti zvíťaziť v demokratických voľbách. Vo vyhlásení Kongresu slovenskej inteligencie na Donovaloch 1992 sme napísali, že „nechceme spoločný štát s vierolomným partnerom, chceme štát vlastný, s vlastným prezidentom...“ Figeľ a Bugár slovenský štát nechceli, ale neprekážalo im byť podpredsedami parlamentu a ministrami nechceného štátu. To je aká morálka? Odvolávať prezidenta chce emigrant bez vlasti Zhulík a odpočúvač z Hornej Maríkovej Mirgalko. Prezidenta Ivana Gašparoviča zvolilo nie v parlamente, ale v priamej voľbe milión dvesto tisíc slobodných Slovákov. Teda DEMOKRATICKÁ VÄČŠINA, páni demokrati! Preto môže konať podľa najlepšieho vedomia a svedomia z nálezu ústavného súdu. Médiá a tlač namiesto neschopnej opozície verejne dezavujú prezidenta. Každá, aj mediálna jednostrannosť zmetie vlastných producentov. Koncept, že v Prahe za prezidenta Šlápfenberga a v Bratislave Zradičovú nikdy neprejde... Obávajte sa hnevu zatiaľ pokojného stredného a východného nezamestnaného Slovenska, lebo ak sa pohne na Bratislavu, zmetie žoldniersku médiokraciu, a to bez zľutovania!

Drahoslav MACHALA
Autor je spisovateľ.

R - 2013003

NEOGRAFIA MARTIN
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823
03
9 770862 882007

Porušovanie zákonov na juhu Slovenska je nebezpečnou hrou oživovateľov minulosti

Národnostné karty rozdávajú maďarskí aktivisti

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

V našom periodiku sme na sklonku minulého roka zverejnili sériu článkov o činnosti rôznych takzvaných aktivistov maďarskej národnosti, ktorým sa zdá, že na Slovensku má práve jedna jediná menšina malé práva. Je zvláštne, že takzvaní aktivisti hovoria o svojich občianskych právach, ale myslia tým výsostne práva svojej národnostnej menšiny. Keď hovoria o právach, myslia tým nadpráva. No a už vôbec nehovoria o svojich občianskych povinnostiach, medzi ktoré patrí dodržiavanie platných zákonov.

Ako zlý sen môže pripadať Slovákom nielen na juhu našej republiky správa, ktorú 17. januára zverejnili viaceré televízne stanice na Slovensku v hlavnom spravodajstve.

■ **NOVÁ EURÓPA**

Podľa akéhosi ruského ústavu pre spoločenské vedy, ktorý sa zaoberá prognózami vývoja Európy v budúcich desaťročiach, Slovenská republika by približne do roku 2030 mohla prísť o časť svojho územia. Znázornené to bolo aj graficky na mape, ktorá sa objavila na obrazovkách. Hádajte, o ktorú časť svojho územia by podľa ruských prognostikov mohlo Slovensko prísť? Iste, mohli by sme to považovať za mediálnu kačicu alebo za pohrávanie sa s konšpiračnými hlúposťami, to by však každodenný život nesmel prinášať tvrdé ukážky toho, o čo sa tu niektorí ľudia skryto aj otvorene snažia pod zámienkou ochrany či presadzovania ľudských práv. Kauzy, o ktorých sme našich čitateľov už informovali, majú svoju minulosť, ale aj prítomnosť. Čo sa vlastne na viacerých miestach slovenského juhu deje a kam to smeruje? Maďarskí občianski aktivisti v polovici októbra umiestnili slovensko-maďarskú informačnú tabuľu pri štátnej ceste prvej triedy č. 63, neďaleko nadjazdu pred Mliečanmi.

„Dvojjazyčná tabuľa bola postavená vďaka mnohým dobrovoľníkom. Je hanbou Slovenska, že je iba prvou dvojjazyčnou informačnou dopravnou tabuľou,“ povedal aktivista z hnutia Dvojjazyčné južné Slovensko. Pod slovenskými názvami miest Bratislava, Dunajská Streda a Gabčíkovo figurovali maďarské názvy Pozsony, Dunaszerdahely a Bős. Tabuľu však museli odstrániť, keďže jazykový zákon neumožňuje dvojjazyčnosť dopravných tabúľ.

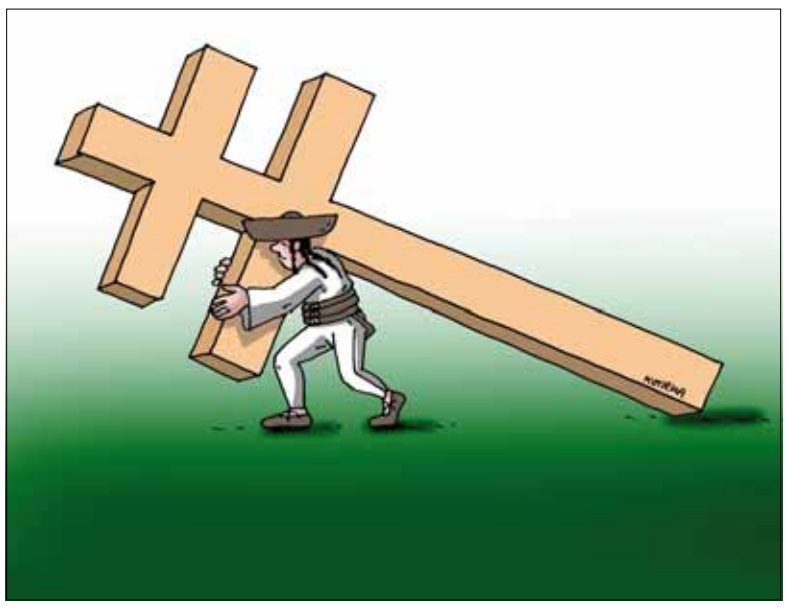

Náznak zmeny sa ukázal v súvislosti s dvojjazyčnými tabuľami na železničných staniciach. Ako povedal hovorca ministerstva dopravy Martin Kóňa, pracovná skupina hľadá spôsob možnej aplikácie zákona o jazykoch národnostných menšín pri označovaní železničných staníc bez toho, aby bol porušený zákon o dráhach. Ministerstvo to chce podľa splnomocnenca vlády pre národnostné menšiny L. Nagya vyriešiť právnou subnormou. Samostatne stojace značenia by vraj mohli byť poskladané z tabule s označením obce, v ktorej sa stanica nachádza, v štátnom jazyku a z tabule umiestnenej pod ňou s označením obce v jazyku menšiny rovnakým alebo menším typom písma. Náklady na zriadenie a umiestnenie tabúľ majú znášať obce.

■ **DVOJJAZYČNÉ PROVOKÁCIE**

V novembri 2012 hnutie Za dvojjazyčné južné Slovensko na autobusovej stanici v Galante svojvoľne umiestnilo dvojjazyčnú informačnú tabuľu. Pani Zlatica Lehotská z Domu Matice slovenskej v Galante nám vtedy povedala: „Volala som kompetentnému pracovníkovi Slovenskej autobusovej dopravy Dunajská Streda ohľadom novej informačnej tabule, ktorú združenie za Dvojjazyčné južné Slovensko prelepilo v Galante na autobusovej stanici na vlastné náklady. Zistila som, že ani SAD Dunajská Streda, ani mesto Galanta neboli informované a tým pádom nesúhlasili s prelepením údajov. Pracovník SAD sa vyjadril, že do konca minulého roka plánovali danú tabuľu prelepiť a pridať tam informáciu aj v angličtine a nemčine.“ Lenže to sa nestalo. Pracovník SAD povedal v polovici januára, že sa to zatiaľ nedalo urobiť vraj pre zlé poveternostné podmienky...

V meste Rimavská Sobota stále prebieha petícia, v ktorej niektorí občania žiadajú samosprávu, aby bolo dodržiavané VZN 51/2000 o používaní jazyka maďarskej (prečo práve a iba tejto?) menšiny a tiež Zákon č. 184/1999 o používaní jazykov národnostných menšín. Ide o to, aby sa označenie mestského úradu, príspevkových a rozpočtových organizácií mesta i mestských zariadení uvádzalo aj v jazyku národnostnej menšiny v identickej veľkosti, vo farebnom vyhotovení a rovnakým typom a veľkosťou písma ako označenia v štátnom jazyku. Podľa našich zistení však v meste a jeho priľahlom katastrálnom území zákony upravujúce vzťah štátu k menšinám porušované nie sú.

Nuž, nie je toho málo, čo by si zasluhovalo už aj zvýšenú pozornosť zodpovedných štátnych orgánov. Tie však možno ešte pokojne spia zimným spánkom...

3 OTÁZKY PRE:

Petra BACA, experta na poľnohospodársku výrobu

Štát musí čeliť diskriminačnej agrárnej politike Únie

● Dotačná politika Európskej únie je voči slovenským farmárom zjavne nespravodlivá a nevyrovnaná. Vidno to najmä na výške dotácií, ktoré tečú z Bruselu farmárom „starých“ členských krajín. Dokedy budeme svedkami takejto nespravodlivosti?

Asi dovtedy, dokedy to taknecháme. My na Slovensku si musíme najskôr povedať, čo chceme a ako si predstavujeme, že sa k tomu dopracujeme. V agrosektore je takáto organizovaná štátna politika nevyhnutná, lebo prirodzené trhové sily tu nepôsobia dostatočne účinne a globálne sa uznáva, že trh tu zlyháva. Musíme sa k tomu zaviazať napríklad aj Agrárnou doktrínou, prijatou ústavnou väčšinou v NR SR.

● Súčasný stav v agrosektore je viac ako alarmujúci, vo vzťahu k EÚ sme skôr v postavení konkurenta určeného na likvidáciu.

Predávame pôdu cudzincom, aj keď to iné štáty EÚ zo zákona zakazujú alebo administratívne znemožňujú. Máme za sebou prechodné obdobie stanovené pri vstupe do EÚ do konca roku 2013, ale hovorí sa, že sa odkladá vyrovnanie podpôr pre farmárov, nových členov EÚ, na rok 2028. Pritom diskriminácia našich farmárov má priam kolonizačný dosah. Je tu prirodzené riziko, že ekonomicky silnejší partneri v rámci Únie si budú svoje záujmy presadzovať svojou väčšou ekonomickou silou. Sú tu tiež politické kroky presadzovania výhod pre staré členské štáty Európskej únie cez legislatívne a administratívne zásahy.

● S čím by bolo treba začať?

V roku 2007 sme pripravili a predložili vláde dlhodobú Koncepciu a víziu rozvoja pôdohospodárstva SR. Vláda uložila ministrovi v roku 2011 aktualizovať ju. Jednostranícka vláda je ojedinelá príležitosť na dotiahnutie celej záležitosti do takéhoto dokumentu v NR SR. Zatiaľ sme počuli o tom, že sa urobí nejaká koncepcia, pôvodne do septembra, potom do decembra, ale reálne počúvame len o tom, ako doteraz ani jedna predošlá vláda nemala spracovanú nijakú koncepciu. Prečo si myslíme, že iní budú pracovať za nás, ak my sami nevytvoríme na to predpoklady?

Zhováral sa Ivan BROŽÍK
Foto: archív SNN

V SNN 4/2013 SI PREČÍTATE

- **Slovenskí Rómovia sa opäť obyvateľstvu vyhrážajú rabovaním**
- **Štefan Krčméry - slovenský Diogenes s lampášom na talenty**
- **Trh s realitami nekopíruje spoločenskú realitu na Slovensku**

Miloš Zeman alebo Karel Schwarzenberg? Aký bude český prezident?

Česko čaká tesný súboj plebejca a šľachtica

Peter JÁNOŠIK – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Historicky prvá priama voľba českého prezidenta sa pre vládnucu pravicovú ODS skončila debaklom. Jej kandidát Přemysl Sobotka (68) skončil s 2,5 percenta na predposlednom mieste a takmer s trojnásobným ziskom percent ho predbehol aj exoticky pôsobiaci hudobník Vladimír Franz (53), ktorý zaujal mládež a rebelov. Od nich získal 6,8 percenta hlasov. Víťazom je bývalý premiér ČR Miloš Zeman (68) s 24,2 percenta hlasov a tesne ho nasleduje Karel Schwarzenberg (75) s 23,4 percenta. Aj ďalšie umiestnenia jednoznačne svedčia o ústupe pravice a nepopulárnosti Nečasovej vlády.

Prezident Klaus označil výsledok prvého kola priamych prezidentských volieb za strašnú prehru ODS a doslova debakel pravice. Dominantne teda vyhrala ľavica. Neuspel ani premiér bývalej úradníckej vlády Jan Fischer (63), ktorého „stvorili" politici. Vtedy si získal veľké sympatie, teraz však občanov nevedel osloviť. Skončil tretí (16,3 percenta) a tesne za ním (16,1 percenta) sa zaradil najmladší kandidát, 42-ročný Jiří Dienstbier, reprezentant ČSSD.

■ PREZIDENTSKÍ FINALISTI

V čase uzávierky SNN neboli ešte známe výsledky volieb. Ani jednému z nich nemožno uprieť istú dávku svojráznosti. Miloš Zeman, keď bol ako premiér na návšteve Slovenska, neodpustil si nelichotivé ocenenie slovenského piva a otvorenosť mu nechýba ani teraz. O českých novinároch sa vyjadril: „Za celý svoj život som sa nestretol s blbším a závistlivejším stvorením, než je český novinár." Platí to aj o ich slovenských kolegoch, ktorým za štvavý článok v denníku SME odoprel akékoľvek interview.

Karel Schwarzenberg je známy svojou zlou češtinou, nezreteľným artikulovaním najmä pri dlhších prejavoch. Tiež je o ňom známe, že je schopný hoci aj uprostred vety zaspať. V prvej reakcii na výsledky úvodného kola Miloša Zemana tvrdo označil za „muža minulosti". Zeman mu neostal nič dlžný. Nazval ho „mužom prítomnosti" za to, že hlasoval za dôchodkovú reformu, zvýšenie daní na potraviny a lieky a za cirkevné reštitúcie. Nastávajúci súboj ruské médiá výstižne pomenovali ako súboj plebejca a šľachtica, aj ako duel politika podozrievaného z proruských postojov s kritikom Kremľa. Ak Zeman spája Schwarzenberga s rozhodnutiami súčasnej vlády, Schwarzenberg naopak upozorňuje na to, že Zemanova politika by bola pokračovaním éry Václava Klausa. Zemanovi prívrženci však veria, že päť rokov na Hrade zvládne v plnej sile. O Schwarzenbergovi panuje názor, že je pod vplyvom svojej politickej strany, čo o jeho súperovi nemožno povedať: „On nie je v tej špine, ktorou česká politika nepochybne je. Prichádza na Hrad s čistým štítom ako úplne obyčajný Čech s nadpriemernou inteligenciou," hovoria Zemanovi priaznivci.

■ PREDSTAVY KANDIDÁTOV

Obidvaja politici sa rozchádzajú tiež v názore na účasť prezidenta na zasadaniach vlády. Bývalý predseda sociálnych demokratov Miloš Zeman v kampani jasne dával najavo, že chce byť aktivistickým prezidentom, ktorý má v pláne vstupovať do vládnej politiky. Súčasný minister zahraničných vecí Schwarzenberg naopak zdôrazňoval, že chce z Pražského hradu urobiť predovšetkým fungujúci úrad. Na zasadnutiach parlamentu a vlády by sa zúčastňoval „skôr vzácne", kým Miloš Zeman hodlá byť na zasadnutiach kabinetu častým hosťom. Podľa vlastných slov by pritom nebol iba „mlčiacou sfingou", ale usiloval by sa priamo ovplyvniť legislatívne návrhy.

Zeman vo volebnej kampani niekoľko ráz zopakoval, že úlohou prezidenta je viesť s vládnymi i opozičnými politikmi neformálne rokovania, ktorými by sa dosiahol konsenzus. Má za sebou nepriamu podporu prezidenta Klausa, z Hradu by tak zrejme viedol podobnú politiku ako terajšia hlava štátu.

Schwarzenberg chce „inú politiku, než bola za Václava Klausa". Obidvaja kandidáti sú rozhodnutí Česko posunúť zo súčasného „rebelského" postoja spätého s euroskeptickými názormi Václava Klausa bližšie k pozícii, ktorú zastávajú okolité štáty Poľsko alebo Slovensko. Nech už bude v nasledujúcich piatich rokoch na Pražskom hrade Miloš Zeman alebo Karel Schwarzenberg, je takmer isté, že pražskú dominantu ozdobí vlajka EÚ.

Karel Schwarzenberg má idol v Havlovi. Hovorí, že Havlova idea lásky „je tá láska, ktorá nás tiež vedie k pokore, čím Václav Havel predstihol nás všetkých". Spolu s ním trúchlil za spoločným štátom: „Ešte pred pár rokmi sme sa mohli dívať až na Michalovce. Teraz už sa dívame iba do Břeclavi. A to je, prirodzene, obmedzenie," vyjadril Schwarzenberg svoje čechoslovakistické názory.

Pozoruhodná konferencia univerzít v Nitre a Košiciach a Ústavu politických vied SAV

Vedci o doterajšej ceste samostatného štátu

Dušan D. KERNÝ – Foto: Štefan ŠUGÁR

Dvadsať rokov od vzniku samostatného štátu je príležitosť nielen na zhodnotenie doterajšej cesty, ktorá ukázala životaschopnosť štátu, ale najmä poskytuje zároveň možnosť hovoriť o budúcnosti a formulovať ciele jeho politiky. Táto výzva odznela – okrem mnohého iného – na jednom z najpozoruhodnejších podujatí pri príležitosti výročia vzniku SR. V spolupráci s katedrami politológie a európskych štúdií univerzít v Nitre a Košiciach a referátov politológov z pražských ústavov, inštitúcií a akadémie, ako aj Paneurópskej vysokej školy v Bratislave ho zorganizoval Ústav politických vied SAV pod záštitou prezidenta Slovenskej republiky Ivana Gašparoviča.

Budaj, Gál - zakladatelia VPN.

Vyše štvrť stovky referátov rámcovalo premeny v slovenskej politike a jej medzinárodné súvislosti, najmä okolnosti a východiská po rozpade bývalého systému a vzniku samostatného štátu. Priebeh konferencie priniesol viacero nových alebo pri tomto výročí novoformulovaných záverov, ktoré rozširujú tak obzor odbornej, ako aj laickej verejnosti. Osobitne zaujal rozbor východísk a cesty k vzniku samostatného štátu priameho svedka a účastníka, autora nášho týždenníka, profesora Ivana Laluhu. Vedecká konferencia dokumentovala z najrozličnejších pohľadov, že „história je a bude vždy vťahovaná do zápasu o kultúrnu hegemóniu, a to bez ohľadu na to či ide o víťazný február alebo víťazný november".

■ CENNÉ VÝPOVEDE

S vyše dvadsaťročným odstupom boli cenné najmä výpovede, ktoré sa niesli nielen v duchu historickej kontinuity slovenskej samostatnosti či štátnosti, ale priniesli aj cenné svedectvá, ktoré za tie roky takrečeno zapadli v mediálnom hluku, resp. v nekvalifikovanej či účelovo povrchnej publicistike. Strhujúce bolo svedectvo svedka, poradcu predsedu vlády národného porozumenia P. Polláka, takisto autora nášho týždenníka, dokumentujúce, že pri vytváraní vlády, ktorá mala doviesť Slovensko k prvým demokratickým voľbám, nemali predstavitelia VPN osobnosti a ani osoby odborne spôsobilé do kresiel ministrov. Referát pripomenul „nemilosrdnú politiku federálnej vlády, ktorá tvrdo zasiahla slovenské podniky v strojárstve, čo sa dialo aj v rezortoch slovenských federálnych ministrov, Slovensko postihla obrovská mnohodesaťtisícová nezamestnanosť. Slovenský federálny minister dal napr. dokumentáciu o výrobe sovietskych tankov previesť zo ZŤS Martin do Čiech, kde sa po modernizácii dodnes vyrábajú!". VPN zapadla do dejín ako bezvýznamná politická skupina; vodcovia VPN sa pomaly vytrácajú z našej histórie, ale mnohí z nich zostávajú v kruhu milionárov. Rozbor zasvätený prieskumu verejnej mienky zasa dokumentoval, že slovenská spoločnosť je rozdelená na tichých stúpencov, práve tak ako aj na tichých odporcov novembrových zmien. Tento spodný prúd sa rôznorodo prejavuje a v čase lokálnej či globálnej krízy sa nespokojnosť s krízovým vývojom môže premeniť či prerásť na krízu v spoločnosti. Najmä v situácii, keď „v očiach verejnosti sú politické elity zodpovedné za sklamania a za neúspech očakávaní".

AKTUÁLNE

Politický prevrat v novembri 1989 revidoval politický prevrat v roku 1948. Vznik samostatnej Slovenskej republiky má však historickú kontinuitu.

■ HISTORICKÁ KONTINUITA

Docent L. Hohoš to zasadil do širokých dejinných súvislostí historických zlomov v našich dejinách. Poukázal na historické korene slovenského úsilia – pri vzniku republiky 1918 vôľu národa vyjadrili politici, nie národ, napr. Pittsburskej dohode a následne v Deklarácii slovenského národa. V roku 1920 sa prijala v Prahe Ústavná listina, ktorá potom začala platiť aj po obnovení štátu v pôvodných hraniciach v roku 1946. A tá už o. i. nezohľadnila, resp. odstránila pôvodne dohodnutý názov štátu Česko-Slovenská republika, teda so spojovníkom. Referát bol koncipovaný do širokých historických súvislostí preto, aby vyústil do naliehavej otázky: „Zodpovedať postavenie štátu v spoločnosti, ktorá každých dvadsať rokov, vždy vlastne v intervaloch jednej generácie, odvoláva svoje dejiny."

Konferencia sa zaoberala slovenským politickým vývojom po roku 1993 po vzniku slovenskej štátnosti v globalizačných súvislostiach a poskytla cennú vedeckú možnosť novej generácii sformovanej po roku 1989, resp. 1993.

VŠIMLI SME SI

Rainerka má stopäťdesiat

Rainerova chata vo Vysokých Tatrách si v tomto roku pripomína viacero významných jubileí. Tento rok si budeme na Slovensku pripomínať 180. výročie podpísania zmluvy medzi Csákym a Rainerom o prenájme Starého Smokovca, potom to bude 150. výročie postavenia chaty, ale aj 15. výročie znovuotvorenia chaty.

Chata, ktorá sa nachádza v nadmorskej výške 1 301 metrov, má pohnutú históriu. V roku 1863 ju postavili ako útulňu, teda bola bez hospodára. Ľudia mohli prísť, prenocovať, skryť sa pred zlým počasím. O vyše dvadsať rokov, keď postavili chatu Kamzík, útulňa zanikla a stala sa skladom materiálu pre túto chatu. Dokonca bola skladiskom paliva, odpadového materiálu, odpadkov a po zatvorení chaty Kamzík spustla tak, že ju bolo treba doslova zachrániť. Urobil to veľký tatranský nadšenec Peter Petrás, ktorý Rainerku dostal do prenájmu v roku 1997, keď z chaty zostala iba ruina. Pre verejnosť ju otvorili až o 12 mesiacov v roku 1998. Treba tiež pripomenúť, že sám správca chaty Peter Petrás v auguste 2013 oslávi polstoročie, čo prišiel do Vysokých Tatier a začal sa venovať horskému nosičstvu. Napriek generálnej oprave chaty v roku 2003 by bolo treba na nej ešte urobiť isté opravy. Chate chýbajú najmä pevnejšie základy, ale čosi by bolo treba spraviť aj s predĺžením strechy, aby do nej prestalo zatekať. Pomohla by aj nová dlažba, ako i drenáž pod ňou... Bolo by chválitebné, ak by sa našli dobrodinci, ktorí by pri rekonštrukcii Rainerovej chaty finančne pomohli. Veď takých, čo radi chodia do našich veľhôr – a táto najstaršia chata na Slovensku im prirástla k srdcu – je určite veľa.

František MRVA
foro: (rkh)

Snehový betlehem pri Rainerke.

Jubilejný rok v histórii slovenského národa

Kľúč k matičnej budúcnosti

Minulosť vždy poznačí prítomnosť, a teda i budúcnosť. Zaiste to platí aj o plynutí času a jeho následnosti v našej Matici. Keďže v minulosti sú korene dneška, ich poznanie je priam povinnosťou na prijímanie správnych riešení smerom dopredu.

Som presvedčený, že sme vykonali a konáme dosť preto, aby sme postavili Maticu nanovo na nohy, aby sme ju predstavili slovenskej verejnosti ako modernú a potrebnú súčasť nášho života. A to sa naozaj nedalo a nedá bez zbavenia sa záťaže minulosti. Mnohým to padlo zaťažko, akoby chceli čím skôr „zutekať z bojiska", prekryť problémy závojom neviditeľnosti. Tade však cesta neviedla, pretože naša Matica nie je súkromnou podnikateľskou firmou, ale zo zákona verejnoprávnou ustanovizňou s presne vymedzenými povinnosťami v starostlivosti o pestovanie slovenského vlastenectva.

Dožili sme sa jubilejného roka, keď sa popri pripomienke 20. výročia nášho štátu rozbiehajú oslavy našej stopäťdesiatky a zároveň aj 1 150. výročia príchodu solúnskych bratov na naše územie. Cítime, že naša kauzami a médiami unavená a prenasledovaná spoločnosť potrebuje silný prívod duchovnosti, kultúry a kultúrnosti, tolerantnosti a spolupráce, teda hodnôt iného druhu, ako je boj a intrigovanie v záujme väčšieho množstva „hmoty". Všetci cítime, že tu niekde je poslanie Matice: byť tvorcom a strážcom národnej duchovnosti, udržiavateľom tradícií, odvážnym zjednocovateľom národa a napokon aj prorokom slovenskej budúcnosti.

Cesta dopredu, do ďalších 150 rokov však popri pokore vedie cez pozitívny program, ktorého kontúry sme schválili na matičnom sneme v roku 2011 a ktorý sa usilujeme plniť tak, aby naše vlastenectvo ladilo s potrebami tretieho tisícročia. Slovenská verejnosť popri tradičnej Matici očakáva od nás aj nové nápady a myšlienky, aby sa nám všetkým v konečnom dôsledku žilo lepšie a milšie. Vlastenectvo je cit, bez ktorého je ľudský život chudobnejší, a kultúra bez neho sa stáva len akousi studenou námrazou na slovách, slovách a slovách.

Vyzývam všetkých úprimných matičiarov, aby sme sa sústredili na to, čo je naším posvätným poslaním. Zjednoťme sa v tomto jubilejnom roku, prekonajme všetko, čo nám bráni spolupráci medzi sebou a s inými okolo nás. Som presvedčený, že všetko, čo bolo treba doriešiť z hľadiska minulosti, je už v rukách príslušných orgánov štátnej správy a dovysvetľovaním niektorých otázok som poveril 5-člennú komisiu, na čele ktorej je člen matičného prezídia Jozef Šimonovič. Moja angažovanosť sa – ako predsedu Matice slovenskej – smerom dozadu bude už len v hľadaní a inovovaní matičných ideí z časov, keď sa Matica rodila a dvanásť rokov zápasila o svoju existenciu v nežičlivej uhorskej dobe, ako aj z ďalších rokov, keď ju v roku 1919 vzkriesili, aby jej v 50. rokoch 20. storočia vymedzili len malý kúsok slovenského neba.

Vďaka patrí najmä všetkým oduševneným matičiarom, dobrovoľníkom s iskrou v oku a s plameňom lásky k Slovensku v srdci. V ponúkaní tradičných i netradičných služieb tomuto národu na poli kultúry, osvety, ale aj vedy a vzdelávania a vôbec života je naša budúcnosť.

Marián TKÁČ,
predseda Matice slovenskej

Úbohosť takzvaných slušných

Roman MICHELKO

Nepríčetné besnenie našich „najslušnejších zo slušných“, teda opozície, v súvislosti s rozhodnutím prezidenta Gašparoviča nevymenovať Čentéša na post generálneho prokurátora neprekvapuje. Nehovorím len o absolútne zvrhlej a z princípu absurdnej snahe obžalovať ho z vedomého porušenia ústavy, zarazila ma predovšetkým hrubosť a nechutnosť útoku tzv. „zabávača“ Grausa na tv.sme.sk. Stavia to otázku, kde sú hranice kritiky či pseudopolitickej satiry, či vôbec existuje nejaká hranica, ktorá chráni verejného činiteľa pred útokom na jeho ľudskú dôstojnosť, alebo v mene politického boja je už skutočne možné všetko. Nakoniec, vždy to boli „najslušnejší zo slušných“, ktorí v tomto smere lámali všetky bariéry. Stačí spomenúť neskutočne oplzlý článok Petra Breinera, ktorý komentoval zriadenie povestného Dzurindovho televízneho koncentráku spôsobom, že tam internovaným žurnalistom „sa v podstate nič nestalo, akurát že majú žlté zuby od toho, ako ich mali v Mečiarovej ri.. “.

V kategórii frontálneho útoku na dno žurnalistickej žumpy Breinerovi statočne konkuroval „vraj“ zabávač Milan Markovič. Ten sa prejavil s primitívnym vulgarizmom. Vo svojom stĺpčeku sa obul do ženy političky v snahe zasiahnuť ju na ľudsky najzranitеľnejšom mieste. Ak by som sa pokúsil parafrázovať jeho stĺpček, nastolil v ňom otázku, čo ak sa v politike, resp. v parlamente, ocitne sprostá ženská a tá potom dáva všelijaké návrhy, ako tu hľa „ohrdnutá stará dievka, ktorá sa začala vehementne dožadovať poslaneckého prieskumu v Juhoslávii, keď zistila, že tam znásilňujú “. A aká bola reakcia našich „najslušnejších zo slušných“? Namiesto toho, aby jasne dali najavo takýmto „posmešníkom“, že prekročili všetky hranice a odsúdili podobné zvrhlosti, bratislavská „smotánka“ sa na niečom takom podlom úprimne bavila.

KOMENTÁR

To, čo predviedol „vraj zabávač“ Graus na tv.sme.sk, sa podobným extrémnym oplzlostiam svojich „slušných“ súputnikov s prehľadom vyrovná. V „skeči“ o uniknutej tajnej nahrávke o príprave novoročného prezidentského prejavu prekročil všetky medze. Vykresľovať hlavu štátu ako senilnú, slaboduchú a mentálne retardovanú osôbku, pre ktorú je schopnosť prečítať inými napísaný prejav nad hranicou schopností, je skutočne za všetkými hranicami. A to už ani nehovorím o ďalších „vylepšeniach“ tohto „zabávača“. Použitie análneho kolíka na zabezpečenie vyrovnaného držania tela prezidenta či fiktívny rozhovor s premiérom, ktorý bol okrem prvého slova celý vypípaný, pretože sa to len tak hemžilo tými najodpornejšími vulgarizmami, svedčí o tom, ako hlboko klesli naši „najslušnejší zo slušných“.

Úplne akceptujem, že všetci politici, vrátane prezidenta, sú kritizovateľní. Samozrejme, môžu byť aj objektom politickej satiry, ale všetko musí mať isté hranice. Tie hranice sú v tom, že aj prezident je človek a má svoju dôstojnosť a jeho oponenti a kritici by na to nikdy nemali zabúdať. Pamätám sa, že pred pár rokmi v časoch prezidentovania Rudolfa Schustera bol novinár Nového Času Aleš Krátky trestne stíhaný za hanobenie hlavy štátu. Vo svojom článku reagoval na prezidentov prejav, v ktorom ho vykreslil ako sebastredného narcistu, ktorý „keď sa vonku blýska, tak si myslí, že ho fotografujú“. Za tento článok bol súdne stíhaný a redakcia Nového Času mala zaplatiť pokutu. V reakcii na túto kauzu však potom paragraf o hanobení hlavy štátu z trestného zákona vypadol. Asi by to bolo v poriadku, ak by v našej spoločnosti bola aspoň tá najelementárnejšia miera slušnosti v opozičných médiách. Časť slovenskej žurnalistickej obce však ešte na pomery, keď hlava štátu nepotrebuje zákonnú ochranu pred hanobením, nedorástla.

Naopak, nechutnými, oplzlými a vulgárnymi útokmi na ľudskú dôstojnosť politikov provokujú, aby sa voči tlači chránili. Na úkor slobody slova.

Proroctvo z Kráľovej hole

Ivan MRVA

Najvyšší vrch východnej časti Nízkych Tatier, majestátna Kráľova Hoľa so svojimi 1943 metrami doslova kraľuje nad Horehroním aj Popradskou kotlinou. Obklopujú ju hlboké lesy a jej rozsiahle trávnaté úbočia boli v minulosti najlepšou horskou pastvinou na Slovensku a uživili tisícové stáda dobytka a oviec. Mohutný kráľovohoľský masív je aj najdôležitejším rozvodím Slovenska, lebo tu pramenia naše tri najvýznamnejšie rieky – Váh, Hron, Hornád a navyše aj Hnilec. Názov v štyroch jazykoch Kráľova hoľa, Königsberg, Királyhegy i Mons Regius je síce v podstate identický, no predsa len v prospech slovenskej reči hovorí naše originálne pomenovanie hoľa, dokonale vystihujúce jej prírodný charakter – holé, človekom čiastočne odlesnené úbočia premenené na horské lúky.

POZNÁMKA

Odkiaľ sa však vzal prívlastok kráľova? Má to svoj reálny základ. Kráľova hoľa bola obľúbeným poľovníckym revírom uhorského kráľa Mateja Korvína. Jeho prítomnosť v týchto končinách potvrdzoval latinský nápis vytesaný do skaly, dnes už azda pre drsné klimatické podmienky navždy stratený. Ešte v 19. storočí ho pri troche námahy bolo možné rozlúštiť. Znel takto: Hic hospitatus Mathias rex Hungariae A(nno) 1474. Tu bol pohostený Matej, kráľ Uhorska r(oku) 1474. Súčasťou pamätného zápisu bolo aj latinské príslovie: Privatum comodum, latens odium, iuvenile consilium, per haec tria pereunt omni regna: Sledovanie osobných záujmov, živenie stálej nenávisti a rady mladíkov, tieto tri neduhy zničia všetky kráľovstvá – to je voľný preklad latinského citátu. Ak ho berieme vážne, musíme jednoznačne konštatovať, že našej krajine záhuba hrozí. Dve desaťročia uprednostňovania osobných alebo skupinových záujmov namiesto spoločných sa rozrástlo do nevídaných rozmerov a zrazilo štát na kolená. O nenávisti a zášti hlboko zakorenenej vo všetkých spoločenských vrstvách sa ani netreba rozširovať.

No a rady mladých? To je osobitná kapitola. Máme zástupy poradcov všetkých kategórií, máme mladých a dynamických, no aj uponáhľaných ministrov, máme šíky burzových, bankových, bezpečnostných, hospodárskych analytikov, máme ekonomických, politických, finančných, environmentálnych, ľudsko-právnych poradcov, ktorí len prednedávnom vyrástli z chlapčenských nohavíc a ešte im neuschol ani atrament na diplome. A tak aj tretí zničujúci neduh je vrchovato naplnený. Nám zostáva len dúfať, že temné proroctvo vtesané pred päť a pol storočím do skaly na Kráľovej holi sa nenaplní.

V modernej spoločnosti majú mladí právo na priestor pre sebarealizáciu. Prinášajú aktivitu, novú krv. Mali by si však viac vážiť skúsenosti starších. Nie ich zatracovať a nazývať spiatočníckymi.

Autor je historik.

SPOZA OPONY

Prečo hľadíme na kulisy a realitu v Čechách

Dušan D. KERNÝ

Po prvom kole prvých priamych volieb českého prezidenta zaznelo kategorické Nie Miloša Zemana na akékoľvek rozhovory so slovenskými médiami. Zámienkou na to malo byť tvrdenie istého denníka, údajne odbočky českého denníka na Slovensku, že M. Zeman a V. Mečiar sú priatelia, teda že M. Zeman je priaznivcom V. Mečiara. Nejde o urazenosť, ale o vypočítaný ťah. Vyvoláva i nevyvoláva to otázky, či je tento priestor niečo ako spojité nádoby. V zápase o to, kto bude na pražskom Hrade, chcel Miloš Zeman mediálne ovládať arénu a najmä sa odlíšiť od všetkého, čo súvisí s rozhodnutím V. Mečiara a V. Klausa pri vzniku dvoch samostatných republík. To len dokazuje, že pre časť českej verejnosti z rôznych sociálnych vrstiev je to stále neprekonaná trauma. Česi sa – na rozdiel od nás – s tým ešte stále nevyrovnali. V rámci kampane motív úspešnosti existencie dvoch štátov mal zostať bokom. Pritom kulisy národného motívu, motívu českej hrdosti boli zjavné pre každého, kto sa pozeral na neobyčajnú televíznu diskusiu – záver verejnej politickej debaty, aký sme my nikdy v tunajšej televízii nevideli – za politikmi sa otvorí opona, za ňou je nastúpený chlapčenský zbor a spieva českú národnú hymnu! Na záver politickej debaty publikum vstáva, znie predsa Kde domov můj!

Na Slovensko sa má nepochybne trvalo prepašovávať ľútosť za minulosťou. A aj za jej postavami. Vidno to na prijateľnosti Karola Schwarzenberga. Priniesla poznanie, že dobre vedená a cielená kampaň môže vysoko katapultovať 75-ročného, zle sa vyjadrujúceho a verejne pospávajúceho politika. Na Slovensku sa vynorila otázka, či je niekto podobný. Niekto, kto s podobným zázemím mladého vzdelaného mediálneho štábu vyvolá predstavu, že ide nielen o prezidentské voľby, ale o zrážku dvoch svetov. Nedávno, aj keď s neznalosťou, nešikovne, príznačne plebejsky ponížene bývalá predsedníčka vlády oslovovala Karola Schwarzenberga „pán knieža“. Terajšia oxfordkyňa patrí do okruhu blízkych. Je to okruh ľudí, ktorí si kladú otázku, čo by bolo, keby sme „my“ – teda Slováci, mali knieža. Do tohto kruhu nepatrí len bývalá predsedníčka vlády, ale aj mediálne frekventované „zásobárne myšlienok“, bývalí veľvyslanci, mediálni kozáci dominujúci tak v súkromných, ako aj vo verejnoprávnych médiách. Presahuje to na ľudí, ktorí robili všetko pre to, aby názorovo ovládli mediálnu scénu na Slovensku, a teraz zasa pre zmenu vystupujú v českých médiách. Majú blízko k nadšeným podporovateľom nielen konzervatívneho prúdu, ale aj mnohomiliardových cirkevných reštitúcií v Čechách schválených vládou, v ktorej bol knieža ministrom.

Počet ľudí na Slovensku alebo zo Slovenska, ktorí si nevedia predstaviť lepšieho českého prezidenta, než je „pán knieža“, je možno malý, ale mimoriadne vplyvný. To sa týka aj značnej časti konzervatívnej, ale aj liberálnej Európskej únie. Volebný štáb viedli mladí vysokoškoláci. Kontúry zápasu v Čechách dávajú tušiť, ako to bude vo voľbách u nás – veď aj u nás ide na plné obrátky mediálna kampaň, vo verejnosti má vzbudiť dojem, že terajší slovenský predseda vlády je mužom minulosti, usilovne sa mediálne nálepkuje podobenstvami s V. Mečiarom. Sú to naozaj spojené nádoby jednej mediálnej dielne. Kým však v Čechách na záver verejných televíznych diskusií či v štábe kniežaťa Schwarzenberga spievajú masovo národnú hymnu Kde domov můj, u nás sa naša hymna znevažuje. Kým v Čechách je dokonca celé volebné štúdio verejnoprávnej televízie vo farbách českej národnej trikolóry – v bielo-modro-červenej farbe, u nás je v tomto zmysle pod verejnoprávnou lampou tma.

SEBAOBRANA

V ten deň pred rokmi Jerguš Ferko dostal cenu Literárneho fondu SR. Sedeli sme potom v kaviarni a povedal mi mnohé zaujímavé slová. Okrem iného sme debatovali aj o rómskej problematike v spojení s takzvanou rómskou otázkou na Slovensku. Jerguš bol v duchu svojej výchovy a tiež zamerania celej svojej rodiny vždy humanista.

To mi povedal Jerguš...

A nikdy nebral fakty do stvárnenia publicistických tém iba tak zľahka. Mali sme ho (a máme i dnes) nielen preto v úcte. Zomrel po ťažkej chorobe v roku 2001. Mal vtedy len štyridsaťštyri rokov. Jeho kniha Maďarské (seba)klamy sa vo Vydavateľstve Matice slovenskej dočkala viacerých vydaní. Vážiť si slová žurnalistu, akým bol Jerguš Ferko, je našou povinnosťou. Okrem iného mi vtedy povedal aj toto...

„Ak sa čoraz hlasnejšie ozývajú protesty proti teroru Rómov voči väčšinovému obyvateľstvu, je to založené na princípe sociálnej komparácie, keď daňoví poplatníci vyjadrujú nevôľu nad tým, že slušný človek, ktorý sa dostane do sociálnych problémov, nie je zo strany štátu pozitívne diskriminovaný, ale asociáli, ktorí sú ako pijavice, neváhajú na organizovanú trestnú činnosť zneužívať aj vlastné maloleté deti. To sú známe fakty, a ak verejne dostupné štatistiky nerozoznávajú špeciálne rómsku kriminalitu, je to manipulácia faktov. Takisto je manipulatívne uplatňovanie zákona o rasovo motivovaných zločinoch, lebo ešte ani jeden prokurátor ho nepoužil v prípade obetí napadnutých rómskymi útočníkmi. To znamená, že samotný zákon je rasistický, nie však voči Rómom.

Lenže maďarskí rasisti kdekoľvek vo svete i spoza slovenských južných hraníc sa zrejme bez problémov a vari aj radostne vyrovnávajú s faktom, že v tých štátoch okolo Maďarskej republiky, kde žije maďarská menšina, rómski občania sa hromadne hlásia k maďarskej národnosti. Výhodné pre maďarskú menšinu je to najmä pred voľbami a pri prerozdeľovaní financií pre menšinové kultúry. Rómovia, ktorí sa prihlásia k inej ako rómskej menšine, uberajú tak peniaze vlastnej národnosti.“

Toto Jerguš Ferko povedal kedysi prozreteľne o vtedajšej i dnešnej realite, ktorej sa už nedožil.

Iste, fakty, ktoré sú celkom jasné, netrápia členov maďarskej strany Jobbik (ideovej základne tzv. Maďarskej gardy), ktorá sa už dostala aj do Európskeho parlamentu, aby tam šírila ideály „demokracie a humanizmu“ v duchu horthyovských tradícií. A Európa drží hubu, aby viac nepodráždila už aj tak ekonomickým kolapsom rozzúrených „maďarských humanistov“. Maďarské (seba) klamy pretrvávajú... Kto tomu neverí, nech si všimne skryté aj otvorené aktivity rôznych takzvane občianskych združení, ktoré zámerne pod skrytou agendou „humanizmu“ vykonávajú nepriateľskú činnosť proti našej republike!

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Mečiar referendum o rozdelení republiky Čechom navrhol, odmietli ho

Hrdosť na samostatný štát narastá

Jozef HAJSTER – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Diskusie a prieskumy verejnej mienky pri príležitosti osláv 20. výročia vzniku samostatnej Slovenskej republiky a rozpadu Československa potvrdili, že to bol správny historický počin. Ukázali, že aj napriek nekončiacim turbulenciám, konfliktom, neistote, nie vždy vydareným politikom, nízkym platom či dôchodkom podľa výsledkov sociologického výskumu uskutočneného IVO, agentúrou Focus a českého CVVM približne tri pätiny občanov Slovenska pociťuje na svoj štát hrdosť.

Nárast hrdosti potvrdzujú aj iné prieskumy. Za najväčší prínos pokladajú respondenti samotnú nezávislosť a suverenitu a s tým spojené medzinárodné uznanie a zviditeľnenie, existenciu vlastných inštitúcií, politickej reprezentácie a štátnych symbolov. Najsilnejším dôvodom na hrdosť sú však bezkonkurenčne športovci, horšie je, že spokojnosť so životnou úrovňou či s kultúrou a umením je slabšia.

■ HRDOSŤ MLADÝCH

Veľmi pozitívne je zistenie, že výraznú hrdosť na samostatné Slovensko pociťujú mladí ľudia, ktorí bývalé Československo nezažili. Nostalgiu za bývalým štátom najviac pociťuje najmä časť staršej generácie. Dôvodov je viac, čomu sa zas až tak čudovať nemôžeme, pretože svoj život prežili najmä počas jeho existencie a určité citové aj iné väzby pretrvávajú. Počas spomienkových diskusií vari najfrekventovanejšou otázkou bolo hľadanie odpovede na to, kto bol vlastne strojcom rozpadu bývalého spoločného štátu, či to bola česká alebo slovenská vláda. Svedectvá priamych aktérov rozdelenia, najmä však toho najhlavnejšieho – Vladimíra Mečiara, priniesli do tohto problému viac svetla. Zjednodušene povedané, expremiér potvrdil to, čo zaznievalo v roku 1992 aj počas diskusií o budúcnosti bývalého štátu, keď sa z Česka ozývalo mohutné „ať jsi jdou“. Vtedy to však zaznievalo skôr ako výkriky urazenej časti českej verejnosti a v médiách. Teraz V. Mečiar potvrdil, že tak tieto, ale aj ďalšie podobné slovné spojenia si musel vypočuť i pri svojich rokovaniach s českými politickými stranami, okrem komunistov, ktorí ako jediní boli za zachovanie spoločného štátu. Českí politici okolo vtedajšieho predsedu najsilnejšej politickej strany Václava Klausa už boli otrávení z nič neriešiacich, takmer dvojročných rokovaní po hradoch, zámkoch či na Hrádečku.

■ OBRAT PO VOĽBÁCH

K obratu došlo po parlamentných voľbách v roku 1992, keď sa zmenili vládne garnitúry. Bola to predovšetkým požiadavka medzinárodnoprávnej subjektivity Slovenska, s ktorou prišlo HZDS a ktorá vniesla do rokovaní s českou politickou reprezentáciou nový rozmer. A to preto, lebo medzinárodnoprávnu subjektivitu majú samostatné a nezávislé štáty, čo znamenalo, že HZDS, aj keď to vyslovene nežiadalo, de facto bolo za samostatné Slovensko. Česká reprezentácia na čele s Václavom Klausom to tak aj pochopila a keď sa pri rokovaní s V. Mečiarom uistili, že to myslia vážne aj po voľbách, tak vtedajší líder vládnej ODS Václav Klaus sa rozhodol, že nebude kandidovať na funkciu federálneho, ale českého premiéra. Z toho potom rezultovalo aj rozhodnutie Prahy o rozdelení Československa na dva samostatné nezávislé štáty.

Václav Klaus pri oznamovaní rozdelenia po rokovaní s Vladimírom Mečiarom v brnianskej vile Tugenhat v auguste 1992 povedal jednoznačne a jasne, že pre českú reprezentáciu existovali len dve alternatívy: buď zachovanie dovtedajšej podoby federálneho Československa, alebo rozdelenie. Nič medzi tým.

■ POHROBKOVIA

Stúpenci zachovania bývalého Československa počas osláv okrúhleho výročia nariekali, že o rozdelení nerozhodlo referendum a že vtedajší vládni politici nemali na to mandát. Pokiaľ ide o Slovensko, tak to nemožno tvrdiť, lebo SNS mala nielen vo svojom volebnom programe, ale vo všetkých dokumentoch požiadavku na vytvorenie samostatného štátu a HZDS, ako sme už uviedli, svojou požiadavkou na medzinárodnoprávnu subjektivitu de facto tiež. Ak sa však referendum neuskutočnilo, tak vinníka treba hľadať v Česku. Potvrdil to aj Vladimír Mečiar, keď uviedol, že on Čechom referendum navrhol. Odmietli ho s argumentáciou, že majú mandát z volieb a ten podľa nich hovoril, že môžu urobiť akékoľvek rozhodnutie bez referenda.

Okrúhle výročie vzniku samostatnej Slovenskej republiky tak okrem osláv prispelo aj k autentickejšiemu a presnejšiemu poznaniu priebehu udalostí, ktoré rozdeleniu bývalého štátu predchádzali. Výrazná väčšina Slovákov vznik samostatného štátu oceňuje, na existenciu samostatnej Slovenskej republiky je hrdá a podľa zistení výskumov verejnej mienky početnosť tejto časti Slovákov narastá. To je veľmi pozitívne zistenie.

Maďarsko sa všemožne usiluje o zvýšenie počtu občanov

Stále pribúdajú kritici Orbána

Viliam KOMORA – Foto: parameter.sk

Pribúdanie štátnych občanov Maďarska nie je dostatočné. To si zrejme myslí vláda Viktora Orbána, keďže vytvára podmienky na zjednodušenie procesu získania maďarského občianstva. Maďarský vicepremiér zodpovedný za menšinovú politiku Zsolt Semjén je pre zvyšovanie počtu občanov ochotný urobiť všetko. Žiadosti o občianstvo budú vybavovať do troch mesiacov. Podľa vicepremiéra sa tak otvára možnosť na „užšie zjednotenie národa“.

Za posledné dva roky získalo Maďarsko asi dvestoosemdesiattisíc nových občanov z maďarských národnostných menšín žijúcich v okolitých štátoch. To je za obdobie, odkedy platí maďarský

AKTUÁLNE

kontroverzný zákon o dvojakom občianstve, ktorý kritizuje viacero susediacich štátov.

■ EKONOMICKÉ POHNÚTKY

Najväčší počet záujemcov o maďarské štátne občianstvo je z Rumunska a zo Srbska, keďže držitelia maďarských pasov takto získajú štátne občianstvo krajiny EÚ a stanú sa súčasťou schengenského priestoru. Ukazuje sa, že získanie maďarského štátneho občianstva nemotivujú nacionalisticko-patriotické dôvody, ale je to skôr ekonomická a finančná záležitosť z dôvodu získania pasu schengenského štátu EÚ. Takéto výhody už majú občania maďarskej národnosti v SR a Rakúsku, ktorých krajiny sú v schengenskom priestore, preto v Maďarsku evidujú omnoho menej žiadostí o získanie občianstva od obyvateľov týchto štátov.

Na získanie maďarského občianstva doteraz stačilo, keď žiadateľ preukázal, že má predka z Maďarska či Uhorska, na akejkoľvek úrovni hovorí po maďarsky, resp. má záujem sa maďarčinu naučiť a nie je bezpečnostnou hrozbou pre novú vlasť. Orbánova vláda pripravuje

Viktor Orbán

ďalšie zjednodušenie podmienok na získania občianstva – majú sa zaviesť nové pravidlá pri vyhodnocovaní matričných záznamov, aby odbremenili štátnu administratívu, ako aj žiadateľov o občianstvo. Z. Semjén predpokladá, že do konca roka pribudne pol milióna nových žiadostí. Tvrdí, že maďarské úrady sa usilujú zabrániť, aby občianstvo nadobudli bývalí agenti, príp. extrémisti. Doplňme, že odmietnutých žiadostí je len 1,5 percenta.

■ KRITICKÉ HLASY

Takéto rozdávanie občianstiev má však kritikov aj v Maďarsku. Obávajú sa, že Maďarom sa môže stať hocikto, a takýto spôsob ich náboru je podľa nich neakceptovateľný. Vicepremiér Zsolt Semjén sa bráni, že pre získanie stopäťdesiat tisíc nových občanov je ochotný všetko strpieť, a jeho životným poslaním a cieľom je znovu zjednotiť maďarský národ. Takéto tvrdenia možno označiť za príkladnú demagógiu a tvrdý nacionalizmus.

Orbánovu autokratickú politiku kritizujú aj zo zahraničia, pranieruje ju EÚ, MMF, predstavitelia iných štátov, ako aj maďarská opozícia. Ďalšiu ranu dostala po rozhodnutí maďarského ústavného súdu.

Maďarský volebný zákon zaviedol povinnú registráciu voličov minimálne 15 dní pred parlamentnými voľbami. Nerozhodní voliči v Maďarsku, ako aj noví maďarskí občania spoza štátnych hraníc sú nepredvídateľní, a preto pre Orbánov Fidesz predstavujú strašiaka. Podľa skúseností sú voliči Fideszu disciplinovanejší. Predvolebnú registráciu však maďarský ústavný súd zrušil ako neopodstatnené obmedzovanie volebného práva. Predvolebná registrácia sa tak nekoná. Podanie ústavnému súdu dal spoluzakladateľ Fideszu a súčasný prezident János Adler. Opozícia si vydýchla. S rozhodnutím ústavného súdu sú spokojní aj obyvatelia, keďže štyria z piatich boli proti predvolebnej registrácii. Antal Rogán ako predseda poslaneckého klubu vládneho Fideszu potvrdil, že sa nepokúsia zvrátiť tento fakt, preto je povinná registrácia definitívne zažehnaná.

■ MENEJ PRÁV...

Rozhodnutie sa však týka len voličov z Maďarska. Voliči spoza hraníc sa budú musieť pred voľbami registrovať. Dá sa predpokladať, že to zníži ich záujem o politické a stranícke aktivity a maďarskú integráciu. Ukázalo to tiež na druhoradé postavenie maďarských národnostných menšín za hranicami oproti „starým“ občanom Maďarska, keďže Maďari v zahraničí majú takto menej práv a viac povinností. Reči politikov o veľkej jednote maďarského národa sú len propagandistické balóniky...

Ústavný súd ďalej rozhodol, že súkromné médiá sa budú môcť podieľať na predvolebnej reklame. Týka sa to aj zahraničia, kde TV Duna dominuje vo vysielaní pre maďarské národnostné menšiny. Zámer Fideszu, aby bola kampaň len vo verejnoprávnych médiách, ktoré má vláda pod kontrolou, tak nevyšla. Bolo tiež rozhodnuté, že možno zverejňovať predvolebné prieskumy aj menej ako týždeň pred voľbami, čo takisto môže ovplyvniť nerozhodných voličov a obrátiť sa proti Orbánovej vláde.

Výška dodatočného príspevku na odstávku jadrových zariadení je zatiaľ neistá

Slabá obhajoba národných záujmov

Oto BALOGH – Foto: archív SNN

Rokovania o našom vstupe do EÚ sú už minulosťou, ale plody laxného prístupu vtedajšej politickej garnitúry žneme v oblasti energetiky aj v týchto dňoch. Koncom decembra 2012 rozpočtový výbor Európskeho parlamentu (EP) hlasoval o rozdelení dodatočného príspevku EÚ na odstávku jadrových zariadení v Litve, Bulharsku a na Slovensku. Podľa schváleného návrhu by Slovensko malo z vyše 550-miliónového príspevku dostať len necelých 21 percent.

Odstávka jadrových zariadení je spojená s nákladmi, ktoré idú do stoviek miliónov eur. Na základe odborných stanovísk a po zohľadnení vyššie uvádzaných vysokých nákladov Európska komisia rozhodla o poskytnutí 550 mil. eur, ktoré budú súčasťou rozpočtového rámca Únie na roky 2014 – 2020. Návrh musí prejsť všetkými výbormi EP. Vo výbore EP pre rozpočet pri hlasovaní o výške príspevku na vyraďovanie jadrových zariadení a o jeho delení medzi Bulharsko, Litvu a Slovensko tesnou väčšinou hlasov, najmä vďaka poslancom z EPP (Európska ľudová strana), prešiel návrh, aby Slovensko z celkového príspevku na tento cieľ v objeme 552 mil. 947 tis. eur dostalo 20,8 percenta, čo predstavuje 115 129 mil. eur. Proti takémuto deleniu hlasoval zo slovenských europoslancov J. Paška, za hlasoval P. Šťastný. Na hlasovaní nebol zo zdravotných dôvodov prítomný S. Kozlík.

Jadrová elektráreň v Jaslovských Bohuniciach.

■ **O ČO NÁM IDE**

Slovensko žiada zvýšenie podpory pri úhrade nákladov spojených s predčasným odstavením dvoch blokov jadrovej elektrárne V 1 v Jaslovských Bohuniciach. Robí tak oprávnene, keďže Litve a Bulharsku EÚ zo zdrojov Európskej banky pre obnovu a rozvoj poskytla plnú podporu aj na prefinancovanie manipulácie a uloženie vyhoretého jadrového paliva a odpadu z atómových elektrární Kozloduj a Ignatina. Slovensko na tieto činnosti podporu od EÚ nedostalo, hradilo ich z vlastných zdrojov a stálo ho to 263 mil. eur. Tento fakt nie je zohľadnený ani vo výške dodatočného príspevku pre vyraďovanie jadrových elektrární. Celkové náklady na odstavenie dvoch blokov V 1 dosiahli vyše 400 mil. eur a odškodnenie, ktoré Slovensko od EÚ dostalo a dostane, znesie prívlastok nedostatočné. Koreň problému je ale v období prístupových rokovaní o našom vstupe do EÚ, teda v časoch prvej vlády M. Dzurindu.

■ **KDE SA STALA CHYBA**

V septembri 1999 počas rokovaní o našom vstupe do EÚ sa Dzurindova vláda zaviazala, že Slovensko odstaví oba bloky jadrovej elektrárne V 1 v Bohunicicach. Svoje rozhodnutie bránila tvrdením, že to bola jedna z podmienok nášho vstupu do EÚ, keďže JE Bohunice nesplňala požadované bezpečnostné kritériá. Toto tvrdenie má ďaleko od pravdy, lebo po rekonštrukčných prácach, ktoré boli ukončené v roku 2000 a stáli Slovensko vyše 10 mld. korún, dosiahol prvý blok V 1 medzinárodne akceptovateľnú úroveň jadrovej bezpečnosti a prevádzkovej spoľahlivosti, porovnateľnú s úrovňou dosahovanou v jadrových elektrárňach v západných krajinách. Túto skutočnosť potvrdili: medzinárodná misia Medzinárodnej agentúry pre atómovú energiu (MAAE), viedenská konferencia MAAE o posilňovaní bezpečnosti blokov JE východnej Európy, misia WENRA zástupcov dozorných orgánov západných krajín i záverečná medzinárodná misia MAAE v roku 2000. Dzurindovo stanovisko zopakoval v roku 2009 aj niekdajší hlavný vyjednávač za SR J. Figeľ, podľa ktorého by Slovensko nebolo v skupine krajín prijatých do EÚ v roku 2004, keby nesúhlasilo s odstavením bloku V 1 v AE Jasslovské Bohunice. Podľa bývalého generálneho riaditeľa Slovenských elektrární a uznávaného odborníka na jadrovú energetiku T. Mikuša nebolo rozhodnutie bývalej Dzurindovej vlády ani tak výsledkom tlaku zahraničia ako verdiktom vychádzajúcim z neprofesionálnej práce tímov, poverených rokovaniami o tejto problematike.

■ **CENA ZA SLABOSŤ**

Slovensko zaplatilo za slabosť vtedy vládnucej politickej garnitúry vysokú cenu. Odstavením prvého bloku V1 v decembri 2006 a druhého bloku V 1 v decembri 2008 prišlo o 18 percent svojich výrobných kapacít elektrickej energie. Kým do odstavenia V1 sme boli energeticky sebestační a ročne sme vyvážali asi 2 terawathodiny elektrickej energie, po ich odstavení a nedostavaní JE v Mochovciach musíme ročne doviesť asi 6 terawathodín elektrickej energie na pokrytie domácej spotreby. Z exportéra elektriny sme sa stali jej importérom a stratili tak energetickú sebestačnosť.

Sergej Kozlík: Spúšťačom problému bola slabosť Dzurindovej vlády

Málo peňazí na odstavenie atómky

Oto BALOGH – Foto: Ladislav LESAY

Slovensko pravdepodobne dostane na odstavenie dvoch blokov jadrovej elektrárne V1 v Jaslovských Bohuniciach menej peňazí. Výbor Európskeho parlamentu pre rozpočet schválil návrh, na základe ktorého by sme mali dostať doplatok na vyraďovanie V1 len vo výške viac ako 115 miliónov eur.

Náš týždenník o tom informoval europoslanec Jaroslav Paška. ,,Hlasovanie o tomto probléme sme očakávali až v januári budúceho roka, preto nás jeho zaradenie do programu v posledný pracovný deň Európskeho parlamentu (EP) v roku 2012 prekvapilo. Neviem vysvetliť, kde sa stala chyba, pretože o programe schôdze rozhoduje sekretariát príslušného výboru."

■ **CHÝBA JEDNOTA**

Podľa Pašku nám pri presadzovaní záujmov Slovenska v EP chýba jednota zástupcov iných členských krajín: ,,Tí dokážu, keď ide o záujmy štátu, odložiť politické tričko a hlasovať jednotne. U našich zástupcov sa však hlasovanie riadi príslušnosťou k politickým frakciám. To budeme musieť zmeniť a pri presadzovaní slovenských záujmov si brať príklad od väčších krajín. Dôležité je uvedomiť si, že to, čo si vyrokujeme v Rade Európy, kde máme rovnako silný hlas ako ostatné členské štáty, to budeme mať. Ale v EP sa svojimi 13 hlasmi proti 700 hlasom nepresadíme. Podľa princípu rovnakého zaobchádzania je požiadavka na zvýšenie príspevku EÚ zo 114 815 miliónov eur na 377 815 miliónov eur pre SR úplne legitímna."

■ **SLABOSŤ BOLA CHYBOU**

K problematike sa pre SNN vyjadril aj europoslanec Sergej Kozlík: „Absolútne kritickým spúšťačom problému bola slabosť Dzurindovej vlády v prístupovom procese do EÚ a akceptácia predčasného odstavenia dvoch blokov EBO napriek tomu, že na zabezpečenie požadovaných bezpečnostných parametrov boli za Mečiarovej vlády vynaložené miliardy korún a bezpečnosť prevádzky týchto blokov potvrdila hlavná autorita v tejto oblasti – MAAE. Náklady na

ANALÝZA

odstávku jadrových zariadení budú obrovské, Dzurindova vláda pristúpila na čiastočné odškodnenie, ktoré je absolútne nepostačujúce. Pod tlakom odborných stanovísk EÚ poskytuje dodatočné prostriedky na úhradu nákladov odstávky nad rámec prístupovej zmluvy. Takýto postup bol uplatnený v roku 2006, pričom pôvodne navrhovaná suma bola ešte navýšená. Bolo to však v období hospodárskeho rastu v EÚ a dostatku rozpočtových zdrojov. Vzhľadom na vysoké náklady došlo k predbežnej dohode medzi EK a Radou o dodatočnom príspevku vyše 550 miliónov eur na odstávku jadrových zariadení pre Litvu, Bulharsko a SR. Z toho je pre SR určených 115 miliónov eur. Podpora tohto návrhu ale zďaleka nie je taká jednoznačná ako v minulosti. Stále nie je uzavretá konečná dohoda o dlhodobom finančnom výhľade na roky 2014 – 2020. Preto značná časť poslancov odmieta hlasovať o menovitých výdavkoch na konkrétne akcie s konkrétnym vymedzením finančných súm. Namietajú, že jednotlivé krajiny majú plniť svoje záväzky tak, ako vyplývajú z prijatých prístupových zmlúv do EÚ a nie neustále prichádzať s novými požiadavkami na rozpočet EÚ, resp. použiť na úhradu svojich záväzkov prostriedky zo štrukturálnych a kohéznych fondov. Návrh na dodatočný príspevok 550 miliónov eur, ktorý má byť zahrnutý do dlhodobého rozpočtového rámca EÚ 2014 – 2020, predložila EK do EP pred niekoľkými mesiacmi. Gestorským výborom sa stal výbor pre energetiku, rozpočtový výbor bol požiadaný o stanovisko. V diskusiách v rozpočtovom výbore zazneli podporné, ale aj kritické stanoviská, Záverečné hlasovanie rozpočtového výboru podporilo poskytnutie dodatočných prostriedkov pre odstávku jadrových zariadení, vrátane ich rozdelenia podľa kľúča dohodnutého medzi EK a Radou, a zdôraznilo, že konečné sumy pomoci sú viazané na schválenie definitívneho rámca dlhodobého finančného výhľadu 2014 – 2020. Kto hlasoval za uvedené uznesenie, podporil deliaci kľúč bez toho, že by ohrozil potenciálnu inú dohodu o pomoci, ktorá by mohla byť napríklad predmetom konečného znenia dlhodobého finančného výhľadu. Platí, že lepší vrabec v hrsti ako holub na streche. Ja som na hlasovaní v Bruseli nebol pre chrípku, ale hlasoval by som za toto uznesenie. Konečné hlasovanie prebehne vo výbore pre energetiku po Novom roku. Navýšenie prostriedkov na odstávku jadrových zariadení v Jaslovských Bohuniciach na 200 miliónov eur, ktoré avizoval premiér R. Fico, má zatiaľ len verbálnu podobu. Zatiaľ nie je premietnuté v konkrétnych podkladoch, a to ani EK, ani Rady."

Europoslanec S. Kozlík

REFLEXIA

Súčasťou Zmluvy o pristúpení Slovenska k EÚ, podpísanej 16. 4. 2003 v Aténach, je aj protokol č. 9 obsahujúci náš právny záväzok voči všetkým členským štátom Únie uzavrieť blok 1 jadrovej elektrárne V-1 v Jaslovských Bohuniciach najneskôr do 31. 12. 20006, blok 2 najneskôr do 31. 12. 2008 a následne oba bloky odstaviť.

Zamlčané fakty

Na Zmluve o pristúpení sú podpisy vtedajšieho premiéra M. Dzurindu, ministra zahraničných vecí E. Kukana, hlavného vyjednávača za Slovensko J. Figeľa a prezidenta republiky R. Schustera.

O termínoch odstavenia blokov V-1 rozhodla vtedajšia vláda 14. septembra 1999 s tým, že deklarovala pripravenosť zvážiť odstavenie oboch blokov aj v skoršom termíne, v závislosti od možného skoršieho termínu vstupu SR do EÚ a od finančnej pomoci pri likvidácii (uznesenie vlády SR č. 801/1999). Vládne uznesenie nielenže nespomenulo žiaden podklad, na základe ktorého by sa prípadný skorší termín odstavenia V-1 dal z výšky finančnej pomoci od Únie odvodiť, ale ani neuvádzalo možnosť, že by sa v prípade nízkej finančnej pomoci EÚ mohol oddialiť. Vláda ho prijala len päť mesiacov po tom, ako zobrala na vedomie zdôvodnenie ďalšej prevádzky V-1 po jej rekonštrukcii a odporučila hlavnému vyjednávačovi zriadiť spoločnú podskupinu s Európskou komisiou vo veciach bezpečnosti V-1. Bolo by naivné uveriť, že Ján Figeľ za päť mesiacov takúto podskupinu zostavil, dal vypracovať potrebné štúdie, zistil informáciu o maximálnej vyjednateľnej výške pomoci Únie a po zohľadnení relevantných faktov dospel k rokom 2006 a 2008. Zodpovední politici dodnes verejnosti nevysvetlili, na základe akých argumentov v roku 1999 rozhodli o termíne odstavenia V-1 a o výške finančnej pomoci Únie. V príkrom rozpore s postupom našich politických predstaviteľov bol postup vyjednávania, ktorí zvolili predstavitelia Litvy. Tí boli ochotní baviť sa s predstaviteľmi Únie o termíne odstavenia jadrovej elektrárne Ignalina až na predvstupových rokovaniach. Litva si tvrdou obhajobou štátnych záujmov vyjednala vyše trojnásobnú výšku finančnej pomoci od Únie (103 miliónov eur ročne pre Ignalinu a iba 30 miliónov eur ročne pre V-1).

S odstupom rokov sa ukazuje, že Slovensko, presnejšie jeho vtedajší politickí predstavitelia, urobili vážnu chybu, keď uprednostnili potľapkávanie po pleciach a naháňanie politických bodov namiesto dôsledného obhajovania štátnych záujmov. Predčasné odstavenie V 1 znamenalo nielen stratu pracovných miest, pokles dotácií pre obce v okolí V 1, ale aj koniec našej energetickej sebestačnosti. A to je v dnešných krízových časoch možné označiť jediným slovom – prehra.

Oto BALOGH

Augustín Marián HÚSKA o tom, ako sa Slovensko zbavilo vazalského postavenia

Aké je byť večne druhý v spoločnej republike

Je pozoruhodné, že o jednom z hlavných tvorcov modernej slovenskej štátnosti sa na internete takmer nič nedozvieme. Pritom bol jedným z hlavných iniciátorov realizovania myšlienky Romana Zelenaya o medzinárodno-právnej subjektivite Slovenska v programe VPN, a teda aj na rokovaniach s českou stranou o štátoprávnom usporiadaní. Augustín Marián HÚSKA s Vladimírom Mečiarom, Michalom Kováčom a Milanom Kňažkom tvorili stálych členov delegácie Slovákov na rokovaniach s českou stranou v roku 1992.

Narodil sa na Liptove v Hubovej začiatkom septembra v roku 1929. Bývalý režim ho ako „petépáka" poslal na dva roky pracovať do ostravských baní. Ústav ekonomiky a organizácie stavebníctva, do ktorého sa dostal v roku 1963, sa neskôr stal akýmsi azylom pre rovnako zmýšľajúcich vedcov výskumníkov. A práve osadenstvo tohto ústavu vymenovalo A. M. Húsku v roku 1989 za spolupredsedu štrajkového výboru. VPN ho kooptovalo do koordinačného centra, kde sa podieľal na tvorbe programu. Po prvých voľbách v roku 1990 sa stal členom slovenskej vlády. V rokoch 1992 – 1998 bol podpredsedom SNR a až do roku 2002 poslancom NR SR.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ - Foto: Ladislav LESAY

● Aká bola hospodárska situácia vo federácii v roku 1992 a aké vyhliadky malo Slovensko?

Predovšetkým treba povedať, že na Slovensko doľahol kolaps trhov krajín Rady vzájomnej hospodárskej pomoci (RVHP) i dôsledky škandalóznej federálnej reformy. Kým do roku 1989 bola v celom štáte nulová nezamestnanosť, v roku 1992 na Slovensku dosahovala vyše 10 percent, v Česku len 1,4 percenta. Stalo sa tak celkom zámerne po zrušení slovenského zbrojného priemyslu vtedajším prezidentom Václavom Havlom a skrivodlivosťou federálnej reformy.

● Teda otvorením trhov sa ukázala asymetria vo vnútri štátu?

Iste, pretože na Slovensku sa finalizovalo len 13 percent výroby, z toho 70 percent smerovalo do štátov RVHP. V rokoch 1992 až 1995 sme museli ekonomiku zachraňovať a preorientovať na západné trhy. Bola v dezolátnom stave. Napriek tomu sme za 17 mesiacov vytvorili konvertibilnú menu, na čo napríklad Nemci potrebovali skoro trojnásobne dlhší čas. Pri delení federálneho majetku sme dostali v hotovosti 180 miliónov dolárov, čo predstavovalo zásoby na tri dni nášho zahraničného obchodu. Slováci vôbec nepoznali skutočný hotovostný stav v Československej štátnej banke. Štát potreboval hotovosť, museli sme organizovať rýchly predaj tabakového priemyslu. Aby sme mohli začať budovať vlastnú menu a dostať sa na západný trh.

● Česká republika bola na tom lepšie?

Určite, veď jej export na Západ tvoril 81– 85 percent. Ale čo bolo pre nás najhoršie a najviac nás ničilo, bolo to, že sa Česi ešte vo federálnej vláde podvolili tlaku MMF a de facto zrušili colné bariéry. Maďari ich zrušili len čiastočne, Poliaci dokonca predĺžili na tri roky. Česi otvorili trh a do našich obchodov sa nahrnuli všetky nadnormatívy z EÚ. A zrazu naše fabriky nemali pre koho vyrábať.

● Vtedy vzniklo Mečiarovo heslo kupujte slovenské výrobky?

Samozrejme. To vlastne boli zúfalé výkriky, aby sme zobúdzali ustráchanú poddanskú slovenskú dušu, aby sme predsa len ako-tak zmiernili pád vlastných výrobcov. Na oživenie vnútorného dopytu je to jediná cesta.

● Doteraz nám to vychádza tak, že zvonku dostávame všetko lacnejšie, ako dokážeme doma vyrobiť...

Celý problém je jednoducho v tom, že máme zlé tovarové aj peňažné toky plné falošných hodnôt. Dolár a teraz už aj euro sú kontaminované hodnoty. Dolár je obehové platidlo plniace rolu svetovej menovej rezervy. FED (ceduľová banka USA) nič iné nerobí, len tlačí ďalšie papiere. Preto z ochranných dôvodov musíme prejsť na krízový manažment a vytvoriť právo karantény voči kontaminovaným obehovým sústavám. Problém je v tom, že sme vonkajškovo orientovaná ekonomika. Kontaminácii falošnými hodnotami sa môžeme brániť len duálne – aj byť súčasťou svetového obehu, aj budovať enklávy nekontaminovaného obehu vo svojom vnútri.

● Ale tým je dnes prakticky zasiahnutý celý svet.

Práve preto musíme pracovať duálne. Čakať, kedy sa zmravnia svetové elity, totálni cynici, je strata času. V globále dlhodobí investori takmer vymizli, pretože vôbec nevedia, ako dlho budú existovať. Slovensko urobilo zázrak tým, že rýchlo dostalo konvertibilnú menu. Ale to neznamená, že nás ďalej sofistikovane nelúpili. Fungovala jedna obskúrna skupina, ktorá si hovorila obchodne konajúca skupina londýnskych bánk, ktorá čas od času skupovala také malé meny, ako bola slovenská koruna. Vrhla ich na burzu vždy s panickým ohlásením, že táto mena stráca hodnotu. A národné emisné banky museli zaujať obrannú pozíciu a nakúpiť túto menu vtedy, keď mala na burze najnižšiu hodnotu. Z takýchto operácií čas od času inkasovali títo špekulanti aj od slovenskej ekonomiky miliardy slovenských korún. Vstupom do eurozóny sme vlastne unikli tejto tzv. vydieračskej rente, ale euro je tiež kontaminované.

● Ako sa zrodila myšlienka medzinárodno-právnej subjektivity Slovenska?

Do programovej skupiny VPN s ňou prišiel Roman Zelenay, pôsobiaci v tom čase v klube medzinárodných vzťahov pri VPN. Doniesol uznesenie klubu, ktoré žiadalo, aby Slovensku bolo podľa Wilsonovho memoranda o práve národov na sebaurčenie priznané právo na medzinárodno-právnu subjektivitu. Zapracoval som to teda do programových téz, na ktorých som sa podieľal s Martinom Bútorom a Petrom Zajacom. Súhlasil s tým aj Fedor Gál, ibaže povedali, že to ešte prekonzultujú s pražskými kolegami z Občianskeho fóra. A keď sa vrátili, hovorili, že dokonca sám Havel im povedal, že je to múdre, lebo len za takých podmienok, keď VPN prijme do svojho programu radikálne emancipačné heslo, vyhrá voľby nad KDH. Že veď po voľbách sa nejako dohodneme...

● No vo voľbách v roku 1992 už toto heslo rezonovalo?

Nosné heslo štátotvornej emancipácie sme prevzali z VPN a rozvinuli sme ho o odmietnutie unitárnej podoby štátu. Českej republike sme ponúkali formu súštátia buď úniového typu, alebo konfederácie. Obidva typy sme presadzovali aj počas prvých rokovaní v Tugendhatovej vile.

● Napokon ste sa veľmi rýchlo dohodli.

Ale prečo? Lebo stále sa zakrýva fakt, že česká vláda a predsedníctvo Českej národnej rady už v roku 1990 prijali uznesenie, že treba pripraviť krízový scenár a v tajnom rokovaní vlády ČR a ČNR potom takýto plán obe inštitúcie v roku 1991 aj schválili. Čiže scenár separácie mali dávno pred vznikom HZDS. Preto keď prišli do Tugendhatovej vily, prvé, čo povedali, bolo – my sme legitimizovaní zrušiť federáciu za predpokladu, že neprijmete autentickú formu federácie. A my sme povedali, že my sme legitimizovaní voľbami, aby sme obhájili medzinárodno-právnu subjektivitu Slovenska. Slovensko musí mať štatút štátnosti a ponúkame českému partnerovi formu súštátia. Česi dokonca hrozili, že ak sa na delení majetkovej pozostalosti nedohodneme, tak jednostranne vyhlásia samostatnosť českého štátu. S tým, že Slovensku navrhnú, aby si svoje nároky na delenie majetku obhajovalo pred medzinárodným súdom. My sme pohrozili, že budeme predlžovať a spomaľovať rokovania.

● Proces transformácie hospodárstva naštartoval Václav Klaus. Bol vhodný aj pre Slovensko?

Členmi federálnej finančnej rady boli aj dvaja ministri slovenskej vlády. Konkrétne Michal Kováč a ja. Klaus však žiadal naše odvolanie – nazval nás slovenskými šovinistami. Mňa zrejme preto, že som tvrdo bojoval proti tomu, aby do malej privatizácie mohli vstupovať ako tichí spoločníci zahraniční kapitáloví vlastníci, aby boli pripustené tzv. holandské dražby, pretože sa týmto spôsobom presadzovali cudzie záujmy. Ale najmä som bol proti kupónovej privatizácii, ktorú Klaus a jeho námestníci Trčka, Kočárník a Rudlovský predstavovali ako geniálne urýchlenie privatizácie. Poznamenávam, že „vynálezca" kupónky Trčka bol v zoznamoch štátnej bezpečnosti vedený ako agent ŠtB. Boli sme proti tomu, lebo oficiálne sa kupónová privatizácia predstavovala ako kompenzácia pre občanov pri privatizácii národného majetku. Obávam sa však, že federálna exekutíva prijala takýto postup možno v tichej alebo inej dohode s Koženým, s tým slávnym svetovým americko-českým podvodníkom, čo prišiel s tézou Harvardských fondov. „Verchušky" OF a VPN sa dohodli, že z finančnej rady budú stiahnutí všetci emancipačne pôsobiaci politici, aby nebrzdili federálnu reformu. A na základe toho, že sme sa tomuto bránili, boli sme po trinástich mesiacoch odvolaní aj z vlády SR a bola vytvorená Čarnogurského vláda.

● Takže odvolanie Mečiarovej vlády bolo pod taktovkou Prahy?

Áno, jednoznačne. Na tvrdé vyžiadanie Prahy.

● Ako sa Mečiar stal jej predsedom v roku 1990?

V koordinačnom centre VPN sa po skončení Čičovej vlády uskutočnil akýsi verejný súbeh kandidátov na premiéra. Zúčastnili sa na ňom dvaja kandidáti – Vladimír Mečiar, vtedajší minister vnútra, a Slavomír Stračár, predseda košickej organizácie VPN a generálny riaditeľ VSŽ. Stračár vystúpil na nominačnom zhromaždení VPN hypernárodne ako super nacionalista, ktorý musí pre Slovákov vybojovať čo najviac. Mečiar hovoril umiernene. Že potrebujeme českých partnerov presvedčiť, že asymetrický model štátu už je neúnosný. Nastolil problémy a povedal, že slovenská otázka sa musí riešiť, a to najmä z ekonomických dôvodov. Že musíme dosiahnuť riešenia, ale každopádne spoločne. Všetci boli Mečiarom očarení, vrátane Gála, Zajaca, Bútoru... Neskôr hovorili, aký je to diktátorský zloduch a v médiách šírili jeho satanizáciu za podpory čechoslovakistov, maďarónov a kozmopolitov.

● HZDS malo v opozícii veľkých kritikov a má ich dodnes najmä v spôsobe privatizácie. Bol rozdiel medzi privatizáciou za Mečiara a Dzurindu?

Netreba však vysvetľovať privatizáciu ako dva privatizačné prúdy – mečiarovský a dzurindovský. Pretože chýba najhlavnejší – federálny. Ešte počas federácie išlo 43 až 51 percent všetkých kapacít z vybraných podnikov cez kupónovú privatizáciu a malú privatizáciu. Tie veľké zmeny sa začali vo federálnej réžii. Federálnou vládou sa dokonca uskutočnili presuny podnikov do kompetencie českej vlády. Trebárs aerolínie, celá námorná plavba; kopu vecí ovládli Česi... Vo federálnej vláde mali väčšinu, odhlasovali si, čo chceli. Všetko, čo súvisí s tzv. rýchlou privatizáciou, nastolením tunelovacích pomerov, bolo zrealizované v réžii federálnej vlády. Treba povedať, že aj samotné VSŽ boli vo veľkej časti privatizované v kupónovej privatizácii. Čiže Rezeš v rámci manažérskeho vedenia nakupoval od zamestnancov kupóny a dostal sa k 42- alebo 43-percentnému podielu napodobňujúc Harvardské fondy. Takže nie Mečiar odovzdal VSŽ Rezešovi. A len na porovnanie – za Dzurindu predali energetickú sústavu za 37 miliárd korún, pričom evidenčná, nie trhová hodnota majetku predstavovala 460 až 490 miliárd korún. Zároveň Dzurindova vláda odpustila nadobúdateľom dividendy v hodnote 10 miliárd, ktoré patrili Slovensku. A tak faktická predajná cena bola iba 27 miliárd. Takže tam sa udiali najhroznejšie veci. Za Mečiara sa kupónka len korigovala. Prešlo sa na princíp, že každý občan dostane 15 tisíc korún ako kompenzačný podiel. Pochopiteľne, prienik záujmových klík do rozhodovacích grémií prebiehal aj počas Mečiarovej vlády, ale jej podiel na deformáciách bol podstatne menší.

● V čom urobila Mečiarova vláda najväčšie chyby a v čom bol jej najväčší prínos?

Myslím si, že najväčší problém bol v tom, že sme sa nestačili pripraviť hlavne na to, aby sa k riadeniu hospodárstva dostali ľudia, ktorí nie sú zdiskreditovaní. A najmä, dôslednejšie sme mali chrániť strategický potenciál slovenskej ekonomiky, teda to, čo aj Francúzsko či Nemecko považujú za vlastníctvo vo verejnom záujme. Myslím si však, že najťažší problém pre každú vládu sú paraziti, ktorí sa na ňu prisajú. Excelentne to dokázala z čias Dzurindovej vlády kauza Gorila či Sasanka...

● A prínos?

Fakt, že bola obnovená slovenská štátnosť. Nemyslím si, že slovenská štátnosť je aj v dnešnej situácii samozrejmosťou. Nielen SR, ale i Európa a svet sa musia vrátiť k mravnej obrode spoločnosti. Česi horko-ťažko schválili okyptené vyrovnanie s cirkvami po rokoch handrkovania. Vyrovnanie medzi štátom a cirkvou urobila Mečiarova vláda veľmi rýchlo, pokojne. Vedela, že taká zdevastovaná oblasť, akou bola cirkev, jednoducho potrebuje nádych a znova prevziať úlohu, ktorú plnia všetky cirkvi. Lebo ja cirkev definujem ako zariadenie pre kultivovanie ľudských cností. My jednoducho nemáme nič iné, čo nás vyslobodí z pút drsnej animality. Vari len nezveríme bildenberskej skupine alebo kdejakým slobodomurárskym lóžam, aby vytvárali parametre a štandardy mravnosti? Veď čo inšie robia, len stále vyhlasujú, že manželstvo je prekonané, že rodina už nie je základnou bunkou, že národný štát je prekonaný...To je predsa šialenstvo.

● Tohto roku oslavujeme 1 150. výročie príchodu sv. Cyrila a Metoda na územie Veľkej Moravy. Je dnes slovenská spoločnosť schopná uniesť svoju tradíciu a rozvíjať ju?

Sme povinní niesť tento odkaz, znova si ho uvedomiť, kultivovať ho a starať sa oň. Slováci by si mali uvedomiť, že patria k najstarším národom Európy. Prispeli k tomu najnovšie poznatky genetiky. Vladimír Ferák napríklad zistil, že v súčasných slovenských generáciách je 84 percent génového substrátu, ktorý sa našiel vo fosíliách predkov tu žijúcich pred 25 až 30 tisíc rokmi. To znamená, že máme jeden z najstarších genetických kontinuít identity. Hej, týka sa to väčšiny európskych národov, ale my patríme medzi ne. Vykazujeme národnú aj duchovnú dlhovekosť. Práve spojenie slovenského vlastenectva a cyrilo-metodských tradícií môže ukázať duchovne i patrioticky vytunelovanej Európe, že máme komplexný resuscitačný program obrody Slovenska i Európy.

● Malo Slovensko po roku 1989 inú alternatívu vývoja?

Samozrejme že malo. Mohlo sa stať ešte väčším vazalom, ešte väčším lokajom. My síce sme vazalmi svojej civilizačnej cesty, ale lokajmi nemusíme byť. Mali sme ešte hlbšie poznať naše minulé vzory. Nezlyhali sme však pri pokojnom, no neoblomnom obnovovaní slovenskej štátnosti. Veď celá skupina štátotvorcov neurobila nič iné, iba sa rozhodla nadviazať na Bernoláka, štúrovcov, hlinkovcov a rázusovcov, čím vlastne zachraňovala národnú existenciu.

● A máte aj želanie pre Maticu?

Aby zažila svoju resuscitáciu, svoje oživenie, svoje obnovenie nie tak, že bude robiť akýchsi staromilcov, ale vytváraním priestoru omladine. Spoločne prejdime našu históriu, opravme ju od všetkých zmätkov, prepisovačov, ktorí nám vnucovali doktríny cudzích štátov. Veď znovu tu šarapatí piata kolóna čechoslovakistov a kozmopolitov. Akýmže obrodným prínosom sú všakovaké československé televízne maškarády úpadkovej konzumnej kultúry? Doktrína čechoslovakizmu, kozmopolitizmu sú doktríny zombií. Neexistujúcich subjektov. Niet Československa, niet svetovej vlády. Síce sú nejaké tajné svetové spoločenstvá, ale formálne neexistujú, a dúfam, že ani nebudú existovať. Tvorme konvoj národných lodí a nesťahujme sa do obrieho Titaniku, v ktorom po havárii ide všetko na dno.

Po Viedenskej arbitráži k otvoreným ranám pribúdali nové jazvy

Šurianske Vianoce so smrťou nevinnej

Peter MULÍK - Foto: autor

Koncom minulého roka práve na sviatok Božieho narodenia uplynulo 74 rokov od šurianskych udalostí, ktoré otriasli vtedajším Slovenskom. Otvorená rana v slovenských srdciach po I. viedenskej arbitráži sa ešte ani nezačala hojiť a už ju rozjatrili excesy proti Slovákom na území, ktoré pririekli Maďarskému kráľovstvu. Vďaka študentovi Fridrichovi Hronovi sa zachoval dokument, ktorý zachytáva jeho vypočúvanie a väzbu ako účastníka streľby pred šurianskym kostolom 25. decembra 1938.

Farský kostol sv. Štefana mučeníka v Šuranoch.

Asi týždeň pred Vianocami 1938 v budapeštianskom rozhlase odznela správa, že do Budapešti prišla delegácia šurianskeho obyvateľstva, ktorá vraj na kompetentných miestach vyhlásila, že Slováci v Šuranoch sú v Maďarsku spokojní a že si neprajú byť späť pripojení k Slovensku. Vtedy sa totiž medzi obyvateľmi obsadených území hovorilo, že slovenské kraje majú byť späť pripojené k Slovensku. Promaďarské vyhlásenie zaranžovali miestni Maďari, ktorí v obci tvorili asi päť percent obyvateľstva, ale pridali sa k nim aj niektorí Slováci.

■ VEĽKÉ ROZHORČENIE

Medzi šurianskymi Slovákmi to vyvolalo veľké rozhorčenie, lebo to nebol väčšinový názor. Rozhodli sa, že budú protestovať a po polnočnej omši zaspievajú v kostole slovenskú hymnu. Skutočne, keď sa omša skončila, celý kostol začal spievať slovenskú hymnu Hej, Slováci. Už počas hymny bolo počuť zvonka výstrely. Maďarskí žandári sa totiž o chystanom spievaní hymny dozvedeli, obsadili okolie kostola a vychádzajúcich ľudí začali kolbami rozháňať a biť, čo ešte viac rozohnilo spievajúcich Slovákov, takže o chvíľu sa po celých Šuranoch ozývala nocou slovenská hymna. Na druhý deň 25. decembra na svätej omši o 9. hodine, keď začal kázať kňaz po maďarsky, zhromaždení v kostole začali kašlať tak, že kňaz bol nútený po niekoľkých minútach skončiť kázeň. Na námestí pred kostolom hliadkovali žandári. O 10. hodine boli znova bohoslužby. Tie sa skončili bez výtržností, lebo kázalo sa po slovensky. Keď veriaci vychádzali z kostola, niektorí členovia „Magyar nemzeti tanács“ (Maďarská národná rada) začali provokatívne vykrikovať a posmievať sa Slovákom, aby spievali, ak sa neboja aj pred maďarskými žandármi slovenskú hymnu. Jeden z Maďarov údajne pošliapal pred zhromaždeným davom slovenskú zástavku. Dvaja zo Slovákov sa rozbehli za ním a vtom jeden zo žandárov bez vyzvania a upozornenia strelil do davu. Výstrel trafil sedemnásťročnú Máriu Kokošovú, ktorá o niekoľko minút v ordinácii miestneho lekára skonala. Strela ju zasiahla do brucha. Žandári o niekoľko minút rozohnali ľud. Popoludní vyhlásili, že nikto sa nesmie zdržovať na ulici. Večer, keď sa zotmilo, začali žandári vyhľadávať „údajných“ vinníkov vzbury.

■ POLSTOVKY ZATKNUTÝCH

Po Fridricha Hrona prišli asi o deviatej večer, keď už spal. Troch žandárov s nasadenými bodákmi sprevádzal obecný hájnik, najsurovejší z domácich maďarónov. Fridrich a jeho brat Vojtech sa museli rýchlo obliecť a ísť s nimi. Ako uvádza spomínaný dokument: „Na žandárskej stanici nás prezreli, odobrali nám všetko, čo sme mali vo vreckách, a surovo sotili nás na dlážku, pokrytú niekoľkými stebielkami slamy. Medzitým prišla dnu moja matka, ktorej však surovo vynadali a vyhnali von. V miestnosti ležalo už dvadsaťjeden známych. Každý musel ležať, nesmel však spať. Keď niekto zdriemol, uderil ho žandár surovo kolbou pušky do nôh alebo žalúdka. Na druhý deň 26. decembra od rána stále pribúdalo zatknutých, takže cez poludnie nás bolo už vyše päťdesiat. Hneď popoludní sa začal výsluch. Volali nás po jednom do žandárskej kancelárie. Všetci sa vrátili tackajúci, neistým krokom, bledí a opuchnutí. Potom prišiel sám vyšetrujúci detektív a zavolal mňa. Medzi dverami ma zrazu niekto hrozne uderil odzadu po šiji na lebku a sotil dnu. Na napolo omráčeného revali, nadávali a smiali sa. Chlap ako hora Jóska (tak ho volali ostatní) reval: ‚Ide a kezedet!‘ (Tu sa drž rukou!). Ja som vôbec nevedel, o čo ide; takto som si totiž nepredstavoval výsluch. Stál som iba nevediac, čo robiť, až keď mi zrazu začal jeden zo žandárov dávať odzadu z celej sily facky. Nevediac, čo robiť, spadol som na zem, aby som sa uhol fackám. Žandárova ruka mi preletela ponad hlavu. Rozzúrený skočil na mňa a začal ma kopať. Vyskočili i ostatní a tĺkli ma, kopali a vlasy mi trhali, zakiaľ ich nezastavil vyšetrujúci detektív. Vstal som. Jeden žandár mi natiahol ruky a vysvetlil mi, čo vlastne žiadajú odo mňa. Nato ma začal ozrutný ‚Jóska‘ celou silou tĺcť po rukách policajným pendrekom... Po chvíli som upadol do bezvedomia a prišiel som k sebe až na chodbe, kde mi fŕkali do tváre studenú vodu. Keď som ako-tak vedel stáť na nohách, voviedli ma znova do kancelárie. Konečne teraz sa začal aký-taký výsluch. Povedali mi, že vedia o tom, ako sme sa schádzali, spievali protimaďarské piesne, robili plagáty a pripravovali ‚vzburu‘. Že sme mali vraj so Slovenskom spojenie, dostali sme stadiaľ inštrukcie, ba dokonca i nejaké peniaze a plat za pripravovanie vzbury. Keď som im vykoktal, že to nie je pravda, tĺkli ma znova tak ako prv, kým zo mňa nevynútili priznanie: ‚Áno.‘ Keď som však prišiel k sebe, znova som im poprel priznanie. Začali ma znova biť. Nevediac však, čo so mnou už robiť, nakoniec ma vysotili von a tak som sa dotackal spolovice štvornožky medzi ostatných kamarátov, kde som celé popoludnie ležal v bolestiach... Popoludní vypočuli ešte takto i ostatných a mnohých z nich prepustili, takže nakoniec nás tam ostalo len asi desať.“

V utorok 27. decembra 1938 zasa zadržaných po jednom vypočúvali od rána až do večera. Fridrich Hron sa priznal a podpísal jedinú vec, že sa dohodli spievať slovenskú hymnu a on ju začal v kostole spievať.

■ BILI DO KRVI

Ako zaznamenal, tieto výsluchy boli už v celkom inom ovzduší. Žandári síce nadávali a vyhrážali sa ďalej, ale keďže zatknutí už boli na to zvyknutí, mohli hovoriť voľne a premyslene. Vo vyšetrovaní boli vtedy už len Ján Kuťka, Karol Kuťka, Igor Štekláč, Závodský, Urban, Melen, môj brat V. Hron a ja.

Zaujímavý bol prípad s Gašparom Melenom. Tento 28-ročný mladík ako hudobník hral na slávnostnej svätej omši na tambore. Keďže v šurianskom kostole ešte neboli lavice, lebo to bola novostavba, mali hudobníci vypožičané stoličky zo susedného domu. Po omši niesol Melen stoličku majiteľovi. Pred kostolom však práve vedľa neho zastrelili Kokošovú, ktorá padla jemu do náručia. On ju zaniesol k lekárovi, kde dievča umrelo. Gašpar Melen bol však zatknutý a obvinený z toho, že si niesol stoličku, na ktorú sa vraj chcel pred kostolom postaviť a rečniť k ľudu. Pri prvom takzvanom „výsluchu“ ho do krvi zbili. Až v utorok pri jednom výsluchu sa mu podarilo vysvetliť žandárom pravé okolnosti. Títo sa mu „veľkomyseľne“ ospravedlnili a večer ho prepustili domov.

Večer prepustili aj Fridricha Hrona. Prišiel domov, ľahol si a ani sa nestačil poriadne perinou zakryť, prišli žandári znova. Teraz to boli tiež traja žandári v sprievode miestneho policajta. Odviedli ho znova na štvorhodinový výsluch. Takto naň spomína: „Vypočúval ma celkom slušný pán, vraj vojenský podplukovník, bez mučenia. Výsluch trval od 22. hodiny do 2. hodiny v noci. Po ňom vypočúvali ešte učiteľa Štekláča a robotníka Závodského. Ráno prepustili všetkých, okrem mňa, Štekláča a Závodského.“

■ V KOMÁRŇANSKOM ÁREŠTE

Týchto troch zobrali autom do komárňanského väzenia. Tam sa dostali pred vojenský súd. Iba tam pochopil, čo mu vlastne chcú dokázať. Jeho šurianska výpoveď bola taká poprekrúcaná, že ju vôbec nepoznal. Chceli dokázať, že učiteľ Štekláč mu priniesol zo Slovenska inštrukcie a rozkazy a on potom na ich základe zorganizoval vzburu. Nebola to pravda. Učiteľ Štekláč prv učil na šurianskej meštianskej škole, ale po príchode Maďarov bol prepustený zo služby. Učil potom na Slovensku. Keď šiel na Vianoce domov, stretol vraj v Komjaticiach nejakých chlapcov, ktorí rozhadzovali protimaďarské letáky. Jeden z nich si schoval na pamiatku. V noci hneď po utierni ho zatkli žandári a našli u neho leták. Robotník Závodský cez noc bol v hostinci v Potravnom spolku. Po polnoci počul krik na ulici. Vybehol, počul strieľať, vykríkol niečo aj on a žandári ho hneď z miesta zobrali. Vo väzení s nimi zaobchádzali ako s ostatnými väzňami. Už ich nebili. Do Komárna prišla delegácia Šurančanov prosiť o ich prepustenie. Na ich záruku ich popoludní prepustili. Žandári Hrona stále sledovali. Aby neušiel zo zabratého územia, vystavili mu aj svedectvo o mravnej a politickej zachovalosti, ktoré potom použil na to, aby si vymenil pas a prešiel na Slovensko. Takto sa zachovalo jeho svedectvo.

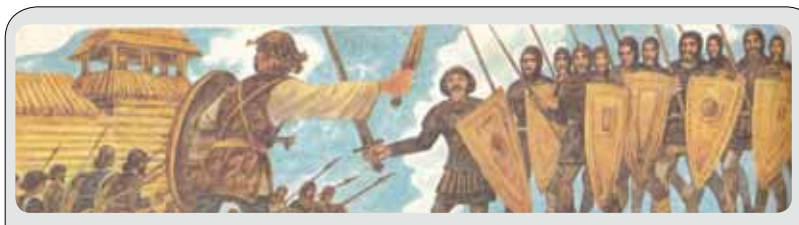

Samova ríša a štátnosť

Milan S. ĎURICA - Ilustrácia: www.hradiska.sk

V Dejinách Slovenska a Slovákov (4. vydanie Bratislava 2007) som písal, že Samo pomáhal starým Slovákom v ich vzbure proti divokým Avarom a organizoval nadkmeňovú spoločenskú štruktúru vojensko-obranného charakteru, ktorú postupne rozvinul do vtedajšej formy štátneho útvaru. Proti tomu verejne vystúpili niektorí tiežhistorici s tvrdou kritikou, že Samovu ríšu považujem za „štát vo vtedajšej forme štátu“, čo nie je pravda. Asi nevedeli, že pod pojmom štát sa vo všetkých kultúrnych jazykoch rozumie spoločenský útvar určitého teritória s natrvalo usídleným obyvateľstvom, spravovaným zvrchovanou mocou.

V spomenutom, všeobecne prijímanom zmysle Samo bezpochyby zriadil určitú formu štátneho útvaru, ako som to zodpovedne tam napísal.

Poľský historik G. Labuda – ktorý je považovaný za najkompetentnejšieho znalca Samovej ríše – dal svojej monografii o tejto téme titul Pierwsze państwo Słowiańskie, państwo Samona (Poznań 1949). V roku 1954 časopis Slovakia publikoval štúdiu: Henrich Bartek, The Slovaks and King Samo's Empire (Slováci a ríša kráľa Sama, s. 49 – 64), v roku 1961 v ročenke Slovak Studies vyšla štúdia: František Tiso, The Empire of Samo (Samova ríša, s. 1 – 21). Český historik František Dvorník, ktorý je uznávaný za jedného z najsolídnejších znalcov dejín Slovanov, vo svojom základnom diele The Slavs. Their History and Civilization (Slovania. Ich dejiny a civilizácia, Boston 1956) nazýva Samov spoločenský útvar „ríšou“ a pokladá ho za „druhý slovanský štát” (lebo prvým bol podľa neho štát Antov). Tvrdí, že Samo víťazne bojoval proti franskému kráľovi Dagobertovi v roku 631 a tým „upevnil svoju úplnú nezávislosť“.

V jednej z najúplnejších slavistických encyklopedických príručiek, Biographisches Lexikon zur Geschichte Südosteuropas (Biografický lexikón k dejinách juhovýchodnej Európy, München 1976, II., s. 147), čítame: „Schon 622/23 hatten sich Slawen ... unter Führung des fränkischen Fürsten Samos gegen die Awaren erhoben und den ersten slawischen Staat gegründet.“ (Už v rokoch 622 – 623 povstali Slovania proti Avarom a založili prvý slovanský štát.) A český historik Karel Stloukal z pražskej univerzity, ktorého pozvala vedecká rada jednej z najúplnejších a striktne vedecky spracovaných encyklopédií svetovej literatúry, za akú sa považuje talianska Enciclopedia Italiana Treccani, takto píše v hesle Samo: „Zakladateľ prvého slovanského kráľovstva v strednej Európe ... Vyvolený za kráľa vytvoril mohutný slovanský štát, ktorý bol prvou baštou proti nájazdom nomádskych kmeňov z východu. Jadrom jeho kráľovstva bolo so všetkou pravdepodobnosťou územie pri vtoku Moravy do Dunaja. Samovo kráľovstvo malo rozsiahle územie, ktoré sa rozprestieralo od uhorských nížin cez dnešné Rakúsko, Moravu, Česko až po Slovanov pri Labe v dnešnom Nemecku.“ (zv. XXX, s. 602 – 603). Z novšej historickej literatúry v tomto zmysle píšu aj francúzski slavisti Francis Conte (Les Slaves. Aux origines des civilisations d´Europe, Paris 1986) a Henry Bogdan (Histoire des Pays de l´ Est, Paris 1991).

Zdá sa však, že spomínaní vedeckí pracovníci nielenže nepoznajú zahraničnú vedeckú literatúru o Samovom štáte, ale nečítali ani Dejiny Slovenska, ktoré vydalo nakladateľstvo Slovenskej akadémie vied v roku 1986. Tam totiž Bohuslav Chropovský dosť jasne napísal: „Samova ríša sa nielen udržiavala, ale stále silnela a ohrozovala tiež plány šírenia franskej moci na východ do slovanských krajín. Frankovia čoskoro poznali, že ich mocenské záujmy sú práve v dôsledku existencie a úspešného rozvoja Samovej ríše nielen ohrozené, ale neuskutočniteľné. Rozhodli sa preto túto ríšu vojensky poraziť a vonkajšou silou ju začleniť pod svoju zvrchovanosť.“ (zv. I., s. 67) A novšie Slovenský biografický slovník (Martin 1992) pod heslom Samo uvadza: „... Vznikol tak prvý štátnopolitický útvar západných Slovanov, známy v histórii pod názvom Samova ríša. Franská ríša chápala územie Samovej ríše ako nárazníkový štát, ktorý ju chránil pred priamymi útokmi Avarov.“ (V. zv., s. 175) Ríša aj pre KSSJ znamená „veľký štátny útvar skladajúci sa z viacerých územných alebo etnických celkov (najmä v minulosti).“ (s. 374)

O určitej kontinuite Samovej ríše s Pribinovým kniežatstvom sa vyjadril slovenský archeológ Titus Kolník: „Nitrianske kniežatstvo nechápeme ako náhodný útvar, ktorý vznikol z ničoho, ale ako výsledok dlhšieho hospodárskeho, politického i vojenského procesu, začínajúceho už v 6. storočí, keď na toto územie a na priľahlú Moravu lokalizujeme i Samovu ríšu.“(Slovensko. Dejiny. Bratislava 1971, s. 172) Svoju dôkladnú analýzu začiatkov slovenských národných dejín takto zhrnul v roku 1985 Matúš Kučera: „Historický vývoj od čias Samovej ríše až po rozpad Veľkej Moravy nie je nijakým epizodickým či zanedbateľným vývojovým obdobím v dejinách slovenského národa. Bola to práve táto doba, ktorá položila také pevné základy pre národný historický vývoj Slovákov, že ani dlhé, takmer tisíc rokov trvajúce ich nesvojprávne postavenie v rámci mnohonárodnostného uhorského štátu nerozleptalo tieto základy, lebo na nich sa konštituoval slovenský feudálny a neskôr i novodobý buržoázny národ.“ (Historický časopis, 33, 1985, 2, s. 196). Aj známy moravský historik Lubomír E. Havlík, ktorý však zastáva už prekonanú tézu o „moravskom národe“, v roku 1989 konštatoval, že „The Slaves of Moravia posseded a political organisation already in the first half of the 6th century.“ (Moravskí Slovania už v prvej polovici 6. storočia (sic!) mali vlastnú politickú organizáciu.) - (Bulgaria and Moravia between Byzantium, Franks and Rome. In: Paleobulgarica/Starob´lgaristika, XIII, 1989, 1, s. 6) A najnovšie Cyril A. Hromník správne poukázal na to, že ak Fredegarova kronika ako jediný prameň zo 7. storočia označuje Sama ako člena franského ľudu, nechýbajú neskoršie dôležité pramene, ako napríklad úradný dokument salzburského arcibiskupstva O obrátení Bavorovcov a Korutáncov z roku 873, kde čítame, že Samo bol Sloven a že bol začas kniežaťom v Korutánsku. To by som pokladal za najpravdepodobnejšie, pretože ináč by to bol celkom výnimočný prípad, že by si vtedajší Sloveni po víťazstve nad Avarmi vyvolili cudzinca za kráľa. Korutánsko vtedy obývali tiež slovanskí Sloveni. A pretože podunajskí Sloveni boli bezpochyby predkami neskorších Slovenov – Slovákov, máme uplné právo vidieť v Samovom štátnom útvare – či to už bolo kráľovstvo alebo ríša – najprvšie začiatky slovenskej štátnosti.

December minulého roka sa aj medzi krajanmi niesol v znamení vianočných sviatkov. Medzi veriacich najslovenskejšej osady v Maďarsku zavítal 26. decembra 2012 bratislavský pomocný biskup, titulárny biskup J. E. Mons. doc. ThDr. Jozef Haľko, PhD. V Kostole svätého Kríža v Mlynkoch celebroval slávnostnú svätú omšu spolu s miestnym farárom Zoltánom Szalayom.

V čase spolupatričnosti

Slováci na Cypre, členovia Zväzu priateľstva Cyprus – Slovensko uskutočnili decembrový výlet v Troodose. Deti z klubu Valaška na ňom privítali Mikuláša pestrým programom.

V divadle J. Słowackého v Krakove sa uskutočnilo oblátkové stretnutie Malopoľského vojvodstva. Slovenská samospráva Budapešti usporiadala 15. decembra v divadelnej sále na ulici Akadémia č. 1 tradičné Verejné zasadnutie spojené s Dňom budapeštianskych Slovákov. Ten je už tradične spojený so slovenskými Vianocami.

Členovia slovenskej komunity v Belgicku sa po sv. omši stretli 6. januára 2013 na rue Jenneval v Bruseli v duchu dôkazu lásky, jednoty a vzájomnej pomoci agapé. Slováci žijúci v Trentone a v jeho okolí (štát New Jersey) si slávnostnou sv. omšou v miestnom Kostole sv. Michala pripomenuli 10. výročie konania bohoslužieb v slovenskom jazyku.

Vyše 17 miliónov dolárov dostala Nadácia Andy Warhola pre vizuálne umenie v New Yorku. Aukčný dom Christie´s usporiadal na newyorskom Manhattane dražbu 354 diel majstra pop-artu, pričom najvyššiu cenu dosiahla práca San Francisco Silverspot (za 1,26 milióna dolárov). Nemecko-slovenský kultúrny klub Frankfurt e.V. v spolupráci s Katholische Familienbildung organizuje odborné kurzy Slovenčina pre všetkých (Slowakisch für Alle). Môžu sa na nich zúčastňovať deti od predškolského veku až po školákov do 15 rokov.

Republikový štatistický úrad Srbska zverejnil výsledky sčítania obyvateľstva, domácností a bytov, ktoré sa uskutočnilo v októbri 2011. Podľa najnovšieho sčítania v Srbsku žije v súčasnosti 52 750 Slovákov. V porovnaní so sčítaním pred desiatimi rokmi sa počet Slovákov v Srbsku zmenšil o 6 271, teda o niečo vyše 10 percent. Podľa nezávislého internetového občasníka Expat žije v Holandsku v súčasnosti 5 342 Slovákov a Čechov.

V Selenči pri príležitosti svetového dňa učiteľov udeľovali po prvýkrát Cenu Samuela Tešedíka zaslúžilým pedagogickým pracovníkom. Riaditeľka slovenskej základnej školy v Sarvaši Zuzana Medveďová si ju prebrala doma za prítomnosti žiakov a pedagógov jej školy. V Radisson Palais Hotel vo Viedni sa 19. januára 2013 konal 15. Ples viedenských Slovákov. Prezident SR pri príležitosti 20. výročia vzniku Slovenskej republiky udelil štátne vyznamenania aj dvom Slovákom žijúcim v zahraničí. Radom Bieleho dvojkríža III. triedy vyznamenal Ľudomíra Molitorisa za jeho činnosť v prospech slovenskej menšiny v Poľsku a Pribinovým krížom II. triedy za vklad do oblasti slovenskej kultúry dielo a prácu umeleckého sklára Jána Zoričáka, žijúceho vo Francúzsku.

Claude BALÁŽ

Slovenské školstvo v Maďarsku nemá dostatok zdrojov

Legislatíva decimuje vzdelávanie menšín

Imrich FUHL – Ilustračné foto: autor

Maďarský štát, najmä kompetentné Ministerstvo ľudských zdrojov, by sa mal zaviazať, že bude eliminovať všetky negatívne vplyvy podľa nás dostatočne nepremyslenej a unáhlenej reformy maďarského verejného školstva so silnými centralizačnými prvkami na tzv. slovenské školstvo v Maďarsku. Minimálnym cieľom pritom má byť zachovanie status quo; ak už o rozvoji reálne ani hovoriť nemôžeme, treba aspoň udržať dosiahnutú úroveň a zabrániť ďalšiemu kvantitatívnemu a kvalitatívnemu úpadku.

Žiaľ, skutočnosť, že už nebudú existovať osobitné normatívne podpory pre národnostné školy, môže viesť až k likvidácii národnostného školstva. Podľa donedávna platnej legislatívy národnostné samosprávy mali možnosť právom veta zabrániť zrušeniu národnostnej školy, čím sa im ich darilo udržať. Otázne je, ako sa im bude dariť chrániť záujmy svojej komunity po nepriaznivých zmenách spomínaných zákonov. Výsledkom novej maďarskej legislatívy na mnohých miestach je rušenie výučby v jazykoch národností, čím školy šetria peniaze. V praxi kladú pred rodičov výber, či sa ich deti budú učiť anglický jazyk alebo jazyk národnosti.

■ BEZ SLOVÁKOV

Prvého januára 2013 začalo svoju celoštátnu činnosť nové Stredisko K. Klebelsberga pre prevádzkovanie inštitúcií. Má 150 tisíc zamestnancov a jeho hlavnou úlohou bude riadenie škôl (samozrejme aj národnostných), ktoré štát preberá od miestnych samospráv. Žiadame, aby toto stredisko tak na celoštátnej, ako aj na regionálnej úrovni zamestnávalo slovenských referentov. Ich výber by sa mal uskutočniť v tesnej spolupráci so zainteresovanými, vrátane Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku. Slovenskí školskí experti ako riadni zamestnanci Strediska K. Klebelsberga sú potrební aspoň v Békešskej, Peštianskej, Komárom-sko-Ostrihomskej, Novohradskej a Boršodskej župe.

Ostro odmietame všetky snahy smerujúce k zrušeniu jednoty našich školských inštitúcií odňatím ich organickej súčasti – vlastnej materskej školy. Národnostné školy podľa nás v žiadnom prípade nemôžu byť „rozobrané“, t. j. materské školy sa nijako nemôžu oddeliť od základných škôl. Rozhodne žiadame zachovať osvedčený model, nemeniť štruktúru našich kľúčových školských inštitúcií takýmto drastickým zásahom, ktorý môže mať ľahko predvídateľné, veľmi negatívne následky.

Očakávame, aby vedenie Ministerstva ľudských zdrojov sledovalo so zvýšeným záujmom aktuálne úlohy súvisiace s prevzatím zvyšných dvojjazyčných škôl Celoštátnou slovenskou samosprávou v Maďarsku a aby v maximálne možnej miere napomáhalo úspešné zavŕšenie tohto procesu. Nedostatok z každého hľadiska vyhovujúcich, kvalitných učebníc v našich školách navrhujeme prechodne riešiť povolením a zabezpečením vhodných pomocných učebníc zo Slovenska, pri výbere ktorých majú mať rozhodujúce slovo naši učitelia slovenčiny.

V prípade slovenských národnostných poslucháčov už vo fáze prijímacích skúšok treba uplatniť princíp tzv. pozitívnej diskriminácie, o. i. poskytnutím osobitných kvót a určením reálnych hraníc pre získanie potrebného počtu bodov. Miesta vyhradené najmä pre budúcich slovenských pedagógov, ale aj iných, pre národnosť potrebných odborníkov záväzne, garantovane musia byť štátom platené.

■ LEN HODINA DENNE

Ako výrazne znepokojujúcu vnímame výučbu slovenčiny detí v predškolskom veku. Dieťa v tzv. národnostnej materskej škole sa učí hodinu denne po slovensky a zvyšok dňa sa s ním tá istá vychovávateľka rozpráva len po maďarsky. V desiatkach tradične Slovákmi obývaných malých obcí sa výučbe slovenčiny nikto nevenuje. Základné školy, v ktorých sa vyučuje slovenčina ako predmet (prevažne je to iba štyri hodiny týždenne), sú finančne podvyživené a metodika vyučovania slovenského jazyka je napriek obetavosti slovenských pedagógov nevyhovujúca. Navyše populácia pedagógov starne a v najbližšom období značná časť učiteľov slovenského jazyka odíde do dôchodku. Následne hrozí, že vyučovanie slovenčiny v týchto školách zanikne.

Od nepriaznivej situácie v základných školách sa odvíja aj situácia na gymnáziách v Békešskej Čabe a Budapešti a na jestvujúcich katedrách slovenčiny na vysokých školách. Už je faktom zarážajúca skutočnosť, že v prvom ročníku na vysokoškolskej katedre slovenčiny v Maďarsku nie je ani jeden študent.

Autor je vedúci Klubu poslancov Spolu, člen VZ Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku. Článok vznikol z poverenia účastníkov konferencie Zväzu Slovákov v Maďarsku Ako ďalej, Slováci, v Maďarsku?

Internetový priestor pre krajanov za hranicami štátu

Ladenie na spoločnú vlnu

Dušan MIKOLAJ - Ilustrácia: autor

V pondelok 14. januára ráno sa začalo verejné pôsobenie Slobodného vysielača, v piatok 18. januára o siedmej večer odznela na novom internetovom rádiu prvá relácia nazvaná Na spoločnej vlne. Každý týždeň o tomto čase bude redakcia hodinu vysielania venovať problematike Slovákov trvalo žijúcich či dlhodobo pôsobiacich, pracujúcich, študujúcich v zahraničí. Keďže táto strana novín bola v premiérovom čase už pripravená do tlače, píšem o tom, čo by sme od tohto programu mohli perspektívne očakávať.

Relácia sa bude skladať z troch nosných častí: zo správ o živote krajanov, z publicistického portrétu osobnosti žijúcej v zahraničí a z aktuálnych postrehov. Najširší priestor, približne dve tretiny, chce redakcia venovať informáciám o tom, čím Slováci za hranicami žijú, čomu sa venujú. Infobox, čítané správy o aktuálnych udalostiach, bude zostavovaný z piatich, šiestich blokov tvorených z konkrétnych štátov, kde sú usadené početnejšie alebo aktívne slovenské komunity. Moderátor ich bude pripravovať na spôsob monitorovania aktuálnych i nadčasových informácií z krajanských portálov, novín, časopisov a rozhlasu a postupne i zo správ, ktoré budú krajanské organizácie, spolky a slovenské komunity súčasnej migrácie posielať na adresu rozhlasovej redakcie (krajania@slobodnyvysielac.sk). Krátke správy budú dopĺňať reportáže a rozhovory s krajanmi, zaznamenávané priebežne prostredníctvom hovorov cez Skype. Informácie sa budú striedať s piesňami z krajín, o ktorých práve „bude reč“. Druhou, päť- až desaťminútovou rubrikou vo vysielaní bude VIP, teda Vysoko inšpiratívna postava. Autori príspevkov v nej predstavia život a dielo osobností, ktoré sa významným spôsobom pričinili o pozdvihnutie povedomia Slovákov v domovskej krajine aj krajanov žijúcich vo svete. Na začiatku si budú všímať životné osudy a prácu ľudí tvoriacich dejiny slovenského vysťahovalectva, nežijúce osobnosti priblížia spomienkami ich príbuzní a priatelia. Postupne budú predstavovať výnimočné aktivity našich súčasníkov pôsobiacich v oblasti vedy, výskumu, športu, umenia v zahraničí, kde získavajú verejné uznania a popularitu a zaslúžia si, aby sme ich spoznávali aj u nás doma. Porozprávajú sa s nimi o živote za hranicami vlasti, o ich práci, záujmoch a záľubách. Cez nich predstavia aj vzťahy a činy aktivistov slovenských komunít. Možno očakávať, že do rubriky osobitne prispejú krajanské organizácie, ktoré dôverne poznajú desiatky významných osobností zo svojho bezprostredného okolia a svojimi spoločenskými aktivitami priamo tvoria príbehy vhodné na profilové či reportážne spracovanie.

Poslednou „päťminútovkou“ v hodinovej relácii bude rubrika Váš príbeh na záver. Ambíciou tvorcov je, aby sa stala bezprostredne kontaktovou. Popri existencii klasických telefónov na to priam nabádajú mnohoraké internetové siete. Na nich spontánne a vlastne priam nepretržite komunikuje najmä mladá generácia, ktorá odchádza zo Slovenska v podstate z iných dôvodov ako pred rokom 1989. Dohovárajú sa navzájom ponad štáty i kontinenty, majú bezprostredné zážitky zo svojho bežného života, nezaťažené postrehy na dianie doma či v cudzine.

Moderátorom relácie Na spoločnej vlne je Boris Koroni, známy z viacerých spravodajských a publicistických rozhlasových relácií. Od roku 2004 pôsobil v regionálnych (Rádio REBECA, Regionálna AZ-TV, Regionálna RTV) aj v celoslovenských rozhlasových a televíznych staniciach (Slovenská televízia, Rádio Lumen). Teraz sa rozhodol zúročiť svoje profesionálne skúsenosti v reláciách projektu Slobodný vysielač. Pre SNN o tom povedal: „Momentálne oslovujeme v zahraničí spolky aj jednotlivcov, ktorí by boli ochotní s nami spolupracovať a dodávali nám konkrétne príspevky o aktuálnom dianí u nich doma. So záujmom o spoluprácu sa nám ohlásili už spolky a jednotlivci z USA, Kanady, Libanonu, Maďarska, Ukrajiny, Chorvátska, Čiernej Hory, Českej republiky, Nemecka. Samozrejme boli by sme radi, keby bol okruh našich prispievateľov čo najširší. A radi by sme spolupracovali priamo aj so slovenskými rádiami a s televíziami v zahraničí, aby sme od nich mohli preberať hotové príspevky či celé programy, ktoré vysielajú pre slovenskú menšinu u nich doma.“

Podrobnejšie informácie nájdete na internetovej stránke http://www.slobodnyvysielac.sk. Na nej môžete počúvať aj rozhlasové vysielanie. Ku krajanskej téme, ktorá sa stane, verme, jednou z nosných relácií, moderátor uvádza, že podľa oficiálnych cenzov, odhadov zastupiteľských úradov Slovenskej republiky a krajanských organizácií v súčasnosti žije vo viac ako 50 krajinách sveta približne 2 200 000 osôb a ich potomkov hlásiacich sa k slovenskému pôvodu. Nezanedbateľné pritom je, že mnohí aktívne propagujú Slovensko, prezentujú jeho kultúru a vytvárajú nezanedbateľnú časť spoločnej integrálnej kultúry. Informovania o živote Slovákov v zahraničí teda nikdy nebude nazvyš.

KULTÚRA

Dokument Krehká identita zavádza aj klame pokriveným obrazom vlastenectva

Obrazové eskamotérstvo a manipulácia

Alexander GOCZ – Foto: autor

Treťotriedny, duševne nepríliš obdarený protagonista bezvýznamnej nacionalistickej skupinky ľudí, z kontextu vytrhnuté slová staručkého historika, skupinka náboženských fanatičiek, aké sa nájdu v každej krajine a v každej viere. Do toho manipulátorsky nastrihané zábery na mládencov v kanadách z Kotlebovského košiara a máme film Zuzany Piussi Krehká identita, ktorý podľa reklamných anotácií – citujem: „Ponúka zamyslenie sa nad národnou identitou a ukazuje súčasných ‚pseudonárodných' buditeľov inak, ako ich poznáme z médií."

Pamätná tabuľa na Evanjelickom lýceu v Bratislave.

Kto je to vlastne režisérka a „dokumentaristka" Zuzana Piussi? Štyridsiatnička, ktorá bola koncom minulého roka skloňovaná v istom, že vraj mienkotvornom denníku takmer každý deň. Najprv pre dokument Nemoc tretej moci o súdnictve na Slovensku. Potom to bol dokument o Gorile bombasticky nazvaný Od Fica do Fica, ktorý vraj mal mapovať kauzu Gorila, pričom kúzelný minister Malchárek ani ďalší protagonisti z SDKÚ sa v ňom ani nemihli. O to viac sa kričalo v istom pravicovom médiu, že tento film odmietli veľké multiplexové kiná v Bratislave. Zrejme mali ľavicovo film dotovať pre všetkých desiatich platiacich divákov, ktorí by naň prišli. Do tretice nasledoval takzvaný „dokument o národnej identite Slovákov", ktorý vzápätí vyhral cenu na festivale dokumentárnych filmov. Samozrejme v Čechách. Poďme sa teda trocha zamyslieť nad tretím filmom tejto plodnej pani režisérky.

■ NEVYVÁŽENOSŤ

Humoristi Vacvalová a Andrásy používali podobnú metódu ako Zuzana Piussi vo svojej relácii Aj múdry schybí už dávno. Vyberú si napríklad otázku, koľko vajíčok tvorí tucet. Je jasné, že väčšina respondentov by ju zodpovedala správne. Ostáva teda poslať švárnu redaktorku niekde na Záhorie, najlepšie pred obecnú krčmu. Starý mládenec Jožo, ktorý už má v sebe nejaké to deci, bude vďačným respondentom, veď možno povie, že tucet je okolo tisíc...

Zuzana Piussi sa v dokumente o vlastenectve takto sústredila napríklad na polozabudnutú insitnú figúrku, akou je Stanislav Pánis, či na náboženské fanatičky blúzniace o ostatkoch slovanských svätcov. Z vyjadrení historika Milana Ďuricu či predsedu MS Mariána Tkáča účelovo vystrihla fragmenty, ktoré vhodne „doplnené" zábermi na uniformovaných členov Kotlebovej družiny dali vzniknúť filmu, ktorý bezostyšne manipulujúc s divákom vykresľuje slovenských vlastencov ako skupinku smiešno-nebezpečných indivíduí. Všimol si to aj recenzent na internetovom portáli Kinema. Píše: „Nechcem naznačiť, že by azda mala autorka nejako protagonistov glorifikovať, ale je na uváženie, či nemohla ich zloženie vyvážiť aj niekým zo zdravšieho spektra národovcov. Vo filme chýba ich diferenciácia."

■ NEDOROBOK

Samotné dielko Krehká identita trpí aj vážnymi nedostatkami, čo sa filmárskeho remesla týka. Vyššie citovaný Peter Gärtner o tom v recenzii píše: „Nespresnený postoj a nejasnosť v tom, čo chce režisérka povedať, nespejú k zdanlivej slobode a k právu na vyjadrenie, ale skôr k chaotickej, často nekorektným a ideologicky ‚závadným' nezmyslom pritakávajúcej estráde."

Preložené do reči bežného diváka natíska sa otázka, prečo autorka neoslovila niekoho z celej plejády vedcov, umelcov, lekárov, ale aj športovcov, ktorí vo svojej oblasti už voľačo dokázali a ktorí sú svojím pronárodným postojom všeobecne známi. Som presvedčený, že by Zuzana Piussi mala problém vybrať si z tohto množstva vlastencov tak, aby náhodou niekoho nevynechala. To by však nemohol vzniknúť tento film, ktorému ani náhodou nepatrí označenie dokument, ale skôr nálepka z prednovembrových čias, ktorej sme zvykli hovoriť agitka.

■ A BUDE DISKUSIA?

Už oddávna si v podobných prípadoch, akým je Krehká identita, kladú mysliaci ľudia otázku: Na čí osoh? Autorka na tlačovej besede povedala, že ona sa nesnažila byť objektívna. Mala vraj snahu vyvolať diskusiu. Ostáva sa len spýtať kde. Vo väčšine médií ovládaných nadnárodnými spoločnosťami, kde majú priestor vyárendovaný takzvaní svetoobčania pohŕdajúci a zosmiešňujúci slovenské vlastenectvo už z princípu? Alebo azda mala pani Piussi na mysli naše verejnoprávne médiá? Veď tam majú momentálne starosť, ako nakŕmiť divákov nenáročnými seriálmi a hlavnú lampovú diskusnú reláciu tam má na starosti šéfredaktor komerčného média, ktorému v kancelárii hrdo visí nad stolom americká vlajka. Filmy podobného druhu totiž vo svojej podstate nechcú vyvolať diskusiu, chcú provokovať, zneisťovať a špiniť. Bohužiaľ, k skutočnej diskusii o vlastenectve sa iba pomaly prepracuvávame, ale musíme byť optimisti. Napríklad takí Francúzi s vlastenectvom problémy nemajú.

Príbeh veľkého uhorského magnáta

Pavel Dvořák: Juraj Turzo, Vydavateľstvo MS, Martin 2012

KNIHA TÝŽDŇA

Palatín Juraj Turzo.

Meno mocného uhorského veľmoža Juraja Turzu zarezonovalo v širšej verejnosti po premiére Jakubiskovho filmu o Alžbete Báthoryovej. Známy režisér tohto palatína a „turkobijcu" vykreslil ako úskočného, po moci a majetku bažiaceho šľachtica. Pravdou však je, že prípad krvavej čachtickej grófky bol Turzovou prvou vážnou kauzou, kde tento uhorský palatín, a teda druhý muž po kráľovi, skôr grófku chránil pred hrdelným trestom na príhovor a po prosbách jej detí. Prejdime však ku knihe Juraj Turzo s podtitulom Veľká kniha o uhorskom palatínovi. Dvořák je skúsený propagátor našej histórie, ktorý dokáže ľahkým perom a pútavo interpretovať aj zdanlivo suchopárne dejinné reálie. Na druhej strane už samotná téma knihy mu vynikajúco nahrávala, keďže Juraj Turzo rozhodne nebol bežným uhorským šľachticom. Bol mimoriadne bohatý, výnimočne vzdelaný – hovoril po latinsky, grécky, nemecky, maďarsky, slovensky a dorozumel sa aj chorvátsky, v gréčtine dokonca písal básne. Z Bytče urobil stredisko humanistickej vzdelanosti. Podporoval umenie, školy a kostoly. V roku 1610 povolil konanie slovenských bohoslužieb v Krupine a slovenčina sa často používala na jeho panstvách v úradnom styku, o čom svedčia aj listy a spisy zachované v bytčianskom archíve. Ako perličku rád pripomínam, že samotný Turzo písal svojej milovanej manželke Alžbete Coborovej listy po slovensky a začínal ich často slovami: „Duša moja ľúba..." Ako palatín sa pri sporoch v Banskej Bystrici a Krupine postavil za záujmy Slovákov (slovenských mešťanov) a vo svojich vlastnoručných listoch mestám používal vyjadrenia „nostra natio Slavica" alebo „naša slovenská nácia".

Skrátka, je toho dosť, čo je na tejto postave našich dejín fascinujúce a Dvořákova kniha to šarmantne a so znalosťou veci podáva čitateľovi.

(mab)

MEDAILÓN

Básnik je v povedomí ľudí človek, ktorý je vďaka kontaktu so starogréckou múzou Erató plný vášne, ale aj hravosti, ovláda rodnú reč do tých najjemnejších detailov a zároveň má citlivé ucho k múdrosti predkov. Ak by sme na Slovensku mali hľadať tvorcov, ktorí tieto predpoklady spĺňajú, na jednom z prvých miest by bol básnik, prozaik, „honorárny konzul Záhorákov" a dlhoročný šéfredaktor matičných Slovenských pohľadov Štefan Moravčík.

Štefan Moravčík sa narodil v malebnej záhoráckej dedinke Jakubovo, neskôr študoval na FF UK v Bratislave, odbor filozofia a história. Ešte počas štúdia sa stal externým redaktorom vydavateľstva Tatran, kde pôsobil aj po skončení vysokoškol-

Rozšantený bard Záhoria

ského štúdia ako tlačový redaktor, no pre svoje občianske a politické postoje k udalostiam v roku 1968 bol diskriminovaný. Od roku 1981 bol redaktorom pre pôvodnú tvorbu vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ a do roku 2012 pracoval ako šéfredaktor mesačníka Slovenské pohľady. Štefan Moravčík je v prvom rade kúzelník slova. Od čias svojho debutu, básnickej zbierky Slávnosti baránkov (1969), cez ďalšie básnické diela, akými sú Čerešňový hlad (1979), Maľované jarmá (1986) až po Med omšových lúk (1998), dokázal čitateľom ponúknuť vášnivú porciu poézie, ktorá je plná človečenstva vo všetkých polohách, trápeniach, radostiach i šteklivostiach. Jeho knihy pre deti, napríklad vynikajúci Zlomjazýček (1989), prinášajú malým čitateľom jedinečnú šancu objaviť nádherné zákutia slovenčiny. Nielen Záhoráci nedajú dopustiť na knihy venované ich populárnemu regiónu, z ktorých Tajná kniha Záhorákov (1994) je doslova pramenným zdrojom pre každého, komu Záhorie učarovalo. Básnik, prozaik a výmyselník Štefan Moravčík sa nedávno dožil 69 rokov a pri tejto príležitosti mu prezident SR Ivan Gašparovič udelil Pribinov kríž za rozvoj slovenskej literatúry.

(mab) - Foto: archív

HUMORESKA

Rebríčkoví ľudia, celebrity a outsideri

Globalizáciu myslenia naštartovali naši predkovia tým, že dávali koňom na oči klapky, aby ich nerušil svet okolo nich a hľadeli len tam, kam gazda určí. Najvýraznejším znakom globálneho vymývania mozgov sú však dnes rôzne rebríčky, ktorými nás častujú bulvárne médiá. Vynechajme teraz rebríčky obľúbenosti politikov, lebo to je téma na knihu, prípadne na chorobopis. Venujme sa rebríčkom obľúbenosti módnych značiek, mobilov, filmov či kníh a najmä rebríčkom vychytenosti celebrít. Hlavnými konzumentmi týchto zlomyseľných až slabomyseľných huncútstiev sú takzvaní „rebríčkoví ľudia". Sú to napočudovanie dve antagonistické skupiny. Prvú tvoria snobi, ktorí trávia deň a časť noci prázdnym táraním na rôznych žúroch a recepciách. Dokážu hovoriť celé hodiny bez toho, aby niečo povedali. Druhá skupina je zložená z obyčajných ľudkov, ktorí sa úpenlivo snažia žiť a správať sa ako snobi, no mantinely spoločenského rebríčka, ktorý určujú bulvárne médiá, ich odsúvajú do pozície spoločenských outsiderov. Bulvár im určil jedinú úlohu: čítať ho a riadiť sa podľa jeho rebríčkov. Inak s nimi ako s outsidermi v ničom neráta. Snobi sa snažia obliekať ako TOP najlepšie oblečené celebrity. Outsideri im závidia a chcú sa im podobať tak, že v second hande kupujú extravagantné zvršky. Tie vyhodila dcére či synovi nemecká gazdinka po tom, čo pri pohľade na nich dostala ich doga zrádnika a začala kotkodákať. Snobi okamžite po zverejnení TOP krajín, kde sa oplatí narodiť, do nich odcestujú na dlhší čas odrodiť si svoje. Outsideri zostávajú doma a vzdychajú, čo komu urobili, že ich rodičia splodili a mamka odrodila akurát na tom nezáživnom Slovensku. Obe skupiny sa občas aj stretnú. Napríklad po zverejnení rebríčka luxusných značiek sa zamaskovaní snobi a outsideri stretávajú okamžite na trhovisku, kde nakupujú lacné falzifikáty TOP značiek od Ázijčanov.

Ako vznikajú také rebríčky, dá sa najlepšie vysvetliť na príklade najpredávanejších kníh. Ak sa rebríčkový človek, a to je jedno či snob alebo outsider, predsa len rozhodne kúpiť si knihu, tak len tú, ktorú mu bulvár radí v jeho TOP najpredávanejších knihách. Rebríček zostavuje bulvárny novinársky elév. Obyčajne v šibeničnom termíne, lebo editor dve hodiny pred uzávierkou zistí, že mu chýba nejaký materiál. Vystresovaný elév stihne zavolať do pár kníhkupectiev. V jednom z nich zdvihne zúfalý majiteľ, ktorý sa mesiace nemôže zbaviť literárneho braku. Knihu označí za špičkovú, a tá sa ocitne na prvom mieste knižného TOP rebríčka. Outsideri utekajú kúpiť si jednu knihu a snobi si dajú zabaliť aj tucet. Dajú ich do knižnice, na stôl v obývačke, na WC a do kúpeľne. Nech návštevy vidia, že sú na „TOP-e" čo tepe dňa.

Milan ZEMO

Prof. Imrich Sedlák – stále v centre vedeckého, spoločensko-kultúrneho a národného života

Jubilant z panteónu najzaslúžilejších Slovákov

Pavol PARENIČKA – Foto: archív SNN

Jubilujúci osemdesiatročný univerzitný profesor PhDr. Imrich Sedlák, CSc., jednoznačne patrí medzi najznámejšie, najvýznamnejšie a najzaslúžilejšie postavy slovenského literárneho, kultúrneho i matičného dejstvovania u nás. Ako organizátor, vedecký i dokumentačný pracovník sa sústreďoval na slovakistickú, literárnohistorickú, kulturologickú a literárnomúzejnú činnosť, spočiatku programovo spojenú najmä s rodným východoslovenským regiónom, pričom sa usiloval poukázať na jeho skutočný, dovtedy opomínaný zástoj v integračnom procese slovenského etnika od obdobia národného obrodenia prakticky až po súčasnosť. Nemožno zabúdať ani na jeho bohaté vedecko-pedagogické aktivity, zviazané s prešovskou a banskobystrickou univerzitou. Srdcovou záležitosťou a osudovou láskou pre I. Sedláka sa stala jeho pôsobnosť v Matici slovenskej, kde naplno rozvinul a integroval všetky svoje činnosti ako literárny vedec a múzejník, organizátor vedeckej práce, aj ako zaslúžilý funkcionár a všestranný činovník matičného spolkového hnutia.

Imrich Sedlák sa narodil 21. januára 1933 v Červenici pri Prešove v robotnícko-roľníckej rodine. Po tragickej smrti matky Heleny (zahynula na sklonku druhej svetovej vojny 19. decembra 1944 počas leteckého náletu na Prešov) sa o jeho výchovu staral matkin brat, dvojča Andrej Tomáš. Ľudovú školu navštevoval v rokoch 1939 –1945 v rodisku; v rokoch 1945 – 1953 absolvoval 1. št. gymnázium v Prešove. V metropole Šariša vyštudoval v rokoch 1953 – 1957 odbor slovenský jazyk a literatúra na Filologickej fakulte Vysokej školy pedagogickej. Po jej absolvovaní pôsobil dva roky ako profesor slovenčiny na ukrajinskej Jedenásťročnej strednej škole v Prešove, potom externe, neskôr v rokoch 1961 – 1971 interne na Katedre slovenského jazyka a literatúry Filozofickej fakulty Univerzity P. J. Šafárika, kde v rokoch 1968 – 1970 vykonával aj funkciu prodekana. V roku 1964 absolvoval šesťmesačný študijný pobyt v Maďarsku. Titul kandidáta filologických vied (CSc.) získal v roku 1966 a titul doktor filozofie (PhDr.) v roku 1967 v odbore slovenčina na Filozofickej fakulte UK v Bratislave a na tej fakulte v roku 1968 sa habilitoval na docenta slovenskej literatúry prácou o integračnom bernolákovskom a štúrovskom hnutí na východnom Slovensku.

■ MOCENSKÉ PERZEKÚCIE

Sedlákove životné osudy hrubo narušil 21. august 1968 a okupácia Československa vojskami Varšavskej zmluvy, ktorá sa z dočasnej záležitosti stala na celé dve desaťročia realitou. Tá v procese normalizácie a konsolidácie zásadne perzekvovala najmä demokraticky orientovaných intelektuálov, principiálne nesúhlasiacich s týmito zvrátenými pomermi, ku ktorým patril aj I. Sedlák. Preto sa komunistická moc na ňom vŕšila politicky, profesijne, zákazom publikovania, občiansky i súdne. Preňho to, okrem iného, znamenalo v roku 1971 nútený odchod z prešovskej fakulty a z matičného hnutia, pričom normalizátori mu určili pracovnú pozíciu v Múzeu Slovenskej republiky rád v Prešove. Po rozličných peripetiách napokon v roku 1976 zakotvil v MS v Martine, ktorej ostal verný praktickv do dnešných dní, naposledy ako matičný vedecký tajomník. V roku 1994 ho prezident Slovenskej republiky vymenoval za profesora v odbore dejiny slovenskej literatúry. Súbežne ako vedúci pracovník MS v Martine pôsobil v rokoch 1998 – 2005 aj v pozícii vedúceho Katedry slovakistiky na Filologickej fakulte Univerzity M. Bela v Banskej Bystrici, zastával i akademickú funkciu jej prodekana. Neraz spletité a zložité životné osudy, prehry i víťazstvá I. Sedláka zasvätene do najmenších detailov osvetľuje jeho autobiografická kniha Päťdesiat rokov v slovenskom národnom živote (2011).

■ PUBLIKAČNÉ AKTIVITY

Imrich Sedlák od mladosti písal články, príspevky a štúdie, ktoré uverejňoval v novinách a časopisecky, knižne debutoval monografiou Z literárneho života východného Slovenska (1960). Aj v ďalšom literárnohistorickom bádaní sa ťažiskovo a systematicky orientoval na výskum problematiky východoslovenského regiónu a jeho významných osobností. Literárny a biografický aspekt prevládal v publikáciách Ján Andraščík (1965), Bohuš Nosák-Nezabudov (1982) a Pavol Horov – ponorný básnik (1990), v ktorých popri životopisnom zábere a analýze diela publikoval aj cenný dokumentárny materiál. Syntetický charakter mala základná publikácia Strieborný vek 1 – 2 (1970) o literárnych i širších kultúrnych pohyboch na východnom Slovensku v období národného obrodenia, opäť bohato doložená súbormi dokumentov. K problematike bernolákovského a štúrovského hnutia vo východoslovenskom priestore sa I. Sedlák nanovo vrátil v syntéze nazvanej V letokruhoch národa (1997), na ktorú nadviazala kniha V čierťažiach búrok (2001) o národno-integračných procesoch rokov 1848 – 1918. Osvetlenie literárnych dejín východného Slovenska rokov 1918 – 1945 zavŕšila publikácia Svitanie na východe (2008). Napokon táto rozsahom monumentálna voľná trilógia (871 strán) vyšla pod spoločným názvom Východné Slovensko v letokruhoch národa (2012).

Ako zostavovateľ a spoluautor sa I. Sedlák agilne podieľal na tvorbe viacerých kolektívnych diel a zborníkov. V organizačnej činnosti vypracoval koncepciu Slovenského literárneho ústavu MS, ktorú orientoval na základný a aplikovaný výskum, edičnú činnosť, prezentácie a kultúrno-spoločenské aktivity. V tejto súvislosti medzi jeho najvýznamnejšie vedecké a edičné počiny patrí vydanie rozsiahlych (1 381 strán) tzv. matičných Dejín slovenskej literatúry 1 – 2 (2009), ktoré pozitívne prijala väčšia časť slovenskej literárnej kritiky (J. Gbúr, A. Halvoník, I. Hochel, P. Mráz, V. Šabík a iní). Na tejto rozsahom i obsahom obrovskej literárnohistorickej syntéze participoval ako jej iniciátor, spoluautor, zostavovateľ a vedúci autorského kolektívu vyše desiatky erudovaných tvorcov, pričom MS v Martine toto dvojzväzkové dielo vydala spoločne s Literárnym informačným centrom v Bratislave.

■ ORGANIZÁTORSKÉ POČINY

Imrich Sedlák ako literárny vedec a múzejník, orientujúci sa na východoslovenskú problematiku, výrazne zasiahol i do širšieho kulturologického organizovania vedeckého, výskumného a edičného života v tomto regióne. Jedným z jeho hlavných cieľov a nosných úloh v tomto smere bol projekt pravidelného vydávania vedeckého zborníka, ktorý by prezentoval najnovšie poznatky o východnom Slovensku v oblastiach spoločenských vied, najmä histórie, jazyka, literatúry, národopisu a kultúry.

V roku 1959 z jeho podnetu začali vychádzať Nové obzory, s podtitulom Spoločenskovedný zborník východného Slovenska, okolo ktorého v pozícii zostavovateľa, zodpovedného a výkonného redaktora sústredil erudovaný spoluautorský kolektív, súčasne nadviazal úzku spoluprácu s vedeckými a kultúrnymi pracoviskami, univerzitami a vysokými školami. Zborník mal vysokú odbornú úroveň a I. Sedlák až do obdobia normalizácie, keď mu túto činnosť zakázali komunistické orgány, zredigoval v rokoch 1959 – 1972 jeho 16 ročníkov (celkovo vyšlo 31 ročníkov). Popri týchto zborníkových aktivitách sa paralelne zameriaval na produkciu regionálnych monografií východoslovenských miest ako zostavovateľ, hlavný redaktor a vedúci autorských kolektívov.

■ VYSOKOŠKOLSKÝ PEDAGÓG

Imrich Sedlák si cieľavedome vybral hádam najkrajšie povolanie na svete, úspešne sa zhostil úlohy byť pedagógom, vychovávať, vzdelávať a formovať mládež, na čo mal osobnostne všetky odborné i morálne predpoklady a vlohy. Po stredoškolských začiatkoch hneď od svojho vstupu na akademickú pôdu okrem základných vedecko-pedagogických povinností prednášal staršiu i novšiu slovenskú literatúru národného obrodenia až po začiatky realizmu, autorsky pripravil študijný materiál pre slovenčinárov Úvahy o literatúre Šariša a Zemplína (1959) a v rámci Pedagogického čítania Využívanie regionálnych tradícií na vyučovaní literatúry (1959). Značnú pozornosť venoval organizovaniu a obsahovému zabezpečovaniu študentskej vedeckej tvorivosti, ako aj viacerých vedeckých konferencií. Od roku 1998 začal pôsobiť ako externý a od roku 1999 ako interný pedagóg a akademický funkcionár, prodekan pre rozvoj a podnikateľskú činnosť na Filologickej fakulte Univerzity M. Bela v Banskej Bystrici, kde ukončil svoju vedecko-pedagogickú misiu v roku 2005.

Od polovice 60. rokov 20. storočia sa Imrich Sedlák zameriaval na organizovanie matičného hnutia na východnom Slovensku, pričom jeho pôsobiskom sa stal Prešov a epicentrom katedra slovenčiny na prešovskej filozofickej fakulte.

■ V MATIČNOM HNUTÍ

Po dôkladných prípravách sa práve v Prešove uskutočnila v máji 1968 veľká manifestácia za úplné obnovenie činností MS, na ktorej sa zúčastnilo 5 000 jej priaznivcov. Práve toto zhromaždenie dalo podnet na aktivizáciu matičného života v celej oblasti východného Slovenska a vznik mnohých miestnych odborov, medzi nimi jeden z prvých bol založený v Prešove, pričom I. Sedlák sa stal jeho predsedom a funkcionárom okresných i oblastných výborov. Na valnom zhromaždení MS 10. augusta 1968 v Martine sa stal matičným podpredsedom a následne v Prešove zriadil sekretariát MS, ktorý koordinoval činnosť miestnych odborov vo východoslovenskej oblasti. Na začiatku okupácie v roku 1968 pôsobil v matičnom ústredí v Martine, kde redigoval Národné noviny a zabezpečoval chod MS, ktorý naďalej pracoval na demokratických a reformných princípoch. Za túto činnosť po nástupe normalizácie začali v decembri 1970 I. Sedláka trestne stíhať za údajné „hanobenie republiky a jej predstaviteľov“, za čo mu v zinscenovanom politickom procese 2. júla 1971 Okresný súd v Martine vymeral šesťmesačný podmienečný trest a vysokú finančnú pokutu.

V decembri 1989 a v januári 1990 I. Sedlák ako vedecký, profesionálny pracovník MS demokratickej orientácie vystupoval na verejných zhromaždeniach, aktívoch a schôdzkach, kde nastoľoval otázky spojené s perspektívou ďalšieho vývoja našej vrcholnej národnej kultúrnej inštitúcie. V januári 1990 ho minister kultúry Slovenskej republiky Ladislav Chudík vymenoval za prvého ponovembrového správcu MS, potom od roku 1992 v inštitucionálnom matičnom organizme zastával ďalšie dôležité funkcie: vedecký tajomník, riaditeľ Slovenského národného literárneho múzea, riaditeľ Pamätníka národnej kultúry, riaditeľ Slovenského literárneho ústavu a iné. Ako vedecký tajomník pripravil scenár výstavy Matica slovenská 1863 – 1968 – 2008 (2008), oživil Zborník MS (2010) a naposledy zostavil i zredigoval antológiu vedeckých prác Slovakistika (2012). I. Sedlák sa po roku 1989 s vervou angažoval aj v spolkovom matičnom hnutí, bol dlhoročným predsedom Miestneho odboru MS v Martine a rovnako je dlhoročným členom výboru MS.

■ MÚZEJNÍCKA ČINNOSŤ

Už na strednej škole a potom najmä počas vysokoškolského štúdia v úzkej spolupráci s vlastivedným múzeum v Prešove sa Imrich Sedlák venoval výskumu a prezentácii kultúrnych a literárnych tradícií východného Slovenska. V oblasti literárneho múzejníctva sa predstavil výstavami Život a dielo Jonáša Záborského, Literárny život na východnom Slovensku, ako aj stálou expozíciou a vytvorením Pamätnej izby Jonáša Záborského v Župčanoch. Bol zostavovateľom jubilejnej publikácie 60 rokov Šarišského múzea v Bardejove. V roku 1971 v období nástupu normalizácie sa stal odborným pracovníkom Múzea Slovenskej republiky rád v Prešove, kde sa pod dohľadom komunistickej moci mohol venovať iba dokumentačnej činnosti orientovanej na literárne tradície východného Slovenska a na prípravu múzea tohto zamerania v Župčanoch, pričom pri plnení tejto úlohy sústredil okolo 3 000 textových dokumentov a asi 300 vecných pamiatok literárneho charakteru, pripravil libreto, scenár, sprievodcu a participoval na realizácii múzea v zrenovovanom župčianskom kaštieli (Múzeum literárnych tradícií východného Slovenska). Túto problematiku spracoval v brožúre Expozícia literárnych tradícií na východnom Slovensku v Župčanoch (1976).

Po prechode do MS v Martine pracoval I. Sedlák na úseku literárneho múzejníctva, kde sa prioritne orientoval na prípravu scenára stálej expozície Slovenského národného literárneho múzea v Martine, ďalej poskytoval metodickú pomoc v oblasti literárneho múzejníctva, s osobitnou úlohou prípravy Múzea slovensko-slovanských vzťahov A. S. Puškina v Brodzanoch, súčasne spolupracoval na vybudovaní expozície Múzea Ľ. Štúra v Modre. Podieľal sa na obnovení Muzeálnej slovenskej spoločnosti, od roku 1993 bol jej prvým predsedom, potom funkcionárom, iniciátorom vydávania a v rokoch 1994 – 2000 zostavovateľom i výkonným redaktorom Zborníka Muzeálnej slovenskej spoločnosti.

Prof. Imrich Sedlák vo svojich osemdesiatich rokoch vstupuje, podľa vlastnej autobiografie, do päťdesiateho druhého roku v slovenskom národnom živote. Keď sme už pri číslach, nemožno nespomenúť, že I. Sedlák je autorom dvadsiatich deviatich publikácií a vyše stovky vedeckých štúdií, že zostavil okolo päťdesiat syntetických prác a zborníkov, že pripravil tridsať múzejných expozícií a výstav, ako aj rovnaký počet vedeckých konferencií.

Autor daroval Matici slovenskej vzácne negatívy svojich fotografií

Zemplínske meditácie Mikuláša Jacečka

Kamila CHILOVÁ

Dvadsaťpäť rokov už majú Michalovčania i návštevníci tohto mesta – srdca Zemplína – možnosť začať Silvester, teda rozlúčku so starým rokom, kvalitným kultúrnym podujatím. Na ňom sa nadýchajú slávnostnej atmosféry, ktorá ich potom sprevádza i na ďalšiu rozlúčku so starým rokom a zvítanie sa s Novým rokom. A už dvadsaťpäť rokov sa práve o tieto úvodné slávnostné chvíle Silvestra stará michalovské Zemplínske múzeum (ZM) a Matica slovenská.

Svojim návštevníkom, ktorých aj v tento deň v múzeu z roka na rok pribúda, ponúka priam skvostné kultúrne zážitky. Lebo takými vždy boli po toľkých rokoch už tradičné silvestrovské vernisáže. Koniec roka 2012 priniesol teda v poradí už dvadsiatu piatu. Výstava nesie názov Mikuláš Jacečko – fotograf Zemplína a Tatier. Klenoty autorovej tvorby sú vystavené v západnom krídle hlavného kaštieľa Zemplínskeho múzea. Organizátormi výstavy sú Zemplínske múzeum, Dom Matice slovenskej v Michalovciach a Vinianske obecné múzeum a galéria. Za domácu inštitúciu hostí aj už tradične početných návštevníkov privítal riaditeľ Maroš Demko. Medzi nimi okrem iných bol podpredseda Košického samosprávneho kraja Emil Ďurovčík, primátor Michaloviec Viliam Záhorčák, nemohol chýbať starosta Vinného Jozef Kráľ (vo Vinnom autor fotografií M. Jacečko žije a tvorí, obec sa podieľala aj na príprave výstavy). Tak E. Ďurovčík, ako aj V. Záhorčák sa prítomným prihovorili a ocenili jedinečnosť tohto podujatia, jeho tradíciu, vďaka ktorej sa slávnostné chvíle Silvestra v Michalovciach stávajú ešte slávnostnejšími. Zaželali organizátorom, aby sa im darilo pri ich činnostiach i v budúcnosti. Súčasťou vernisáže bolo tiež odovzdanie Ceny Zemplínskeho múzea za vedecký prínos pri poznávaní zemplínskeho regiónu Inštitútu histórie Prešovskej univerzity (cenu prevzala riaditeľka inštitútu Ľubica Harbuľová) a Ďakovného listu za dlhoročnú spoluprácu Michalovi Drábikovi, predsedovi Miestneho odboru Matice slovenskej v Pozdišovciach. Prv než sa vrátime k samotnému autorovi a k výstave z jeho tvorby, treba ešte uviesť, že sa tak udialo za podpory spomínaných organizátorov, ale aj pod záštitou a s podporou KSK a programu Terra incognita, Ministerstva kultúry SR, Matice slovenskej a Neografie Martin.

Mikuláš Jacečko nie je milovníkom umeleckých fotografií neznámy – veľmi dobre ho poznajú doma i v zahraničí. Rodák zo severozemplínskej obce Habura je aj najlepším príkladom toho, ako plodne možno prežívať seniorský vek, či ak človeka kvária choroby – a on sa im práve vďaka takémuto koníčku úspešnejšie bráni. Pôvodne stavebnému inžinierovi, neskôr múzejníkovi doslova počaril fotoaparát, zvečňovanie posolstiev krásy krajiny, prírody, ľudí, symbolov... A roky práce vydali svoje. Vytvoril niekoľko cyklov fotoobrazov ako Zemplínske meditácie, Tatry – môj druhý domov, Kresťanské symboly, Zrkadlenia, Pod Vinianskym hradom, Kvety a ľudia, Spomienky, Haburské sny a mnoho iných.

V michalovskom Zemplínskom múzeu vystavuje tri cykly: Zemplínske meditácie, ktoré spomínanému múzeu venoval. Tieto fotoobrazy reprezentovali región Zemplína v Poľsku, Maďarsku i Kanade. Tatry – môj druhý domov sú ďalším cyklom, najhodnotnejšie fotografie z neho venoval Tatranskej galérii Poprad, Štátnym lesom TANAP-u v Tatranskej Lomnici a mestu Vysoké Tatry v rámci projektu Zemplínčania Tatrám. Kresťanské symboly je názov tretieho vystavovaného cyklu. Od roku 2000 sú stálou výzdobou v Pápežskom ústave sv. Cyrila a Metoda v Ríme. Štyridsať negatívov týchto umeleckých prác podaroval autor so všetkými právami Matici slovenskej – Domu Matice slovenskej v Michalovciach.

Matica slovenská udelila Mikulášovi Jacečkovi v roku 2000 zlatú Pamätnú medailu sv. Cyrila a Metoda za ochranu slovenského dedičstva. O päť rokov neskôr získal od občianskeho združenia Zemplínska spoločnosť medailu Zemplínčan roka za aktívnu reprezentáciu rodného kraja doma i v zahraničí. Obec Vinné, v ktorej žije, mu v roku 2009 tiež udelila svoju cenu za propagáciu a reprezentáciu obce. O jeho fotografickej tvorbe vyšli aj obrazové publikácie Meditácie (Vydavateľstvo Matice slovenskej a Neografia Martin), Pod Vinianskym hradom, V zrkadle spomienok, ale tiež množstvo katalógov a propagačných materiálov. No a v tomto novom roku má v pláne pripraviť ešte ďalšie výstavy na Slovensku aj v zahraničí, čo milovníkov tohto druhu umenia iste poteší. Výstava fotoobrazov Mikuláša Jacečka v Zemplínskom múzeu v Michalovciach potrvá do konca februára.

V Nitre privítali najnovšiu knihu Jarolíma Koprdu

Cesty kresťanstva na Slovensku

Veronika BILICOVÁ

Prezentácia novej knihy Jarolíma Koprdu, ktorú zorganizovalo Vydavateľstvo Post Scriptum a Dom Matice slovenskej v Nitre, sa konala koncom decembra. Autor knižnej novinky *Ako bolo na počiatku. Korene kresťanstva na Slovensku* Jarolím Koprda sústredil pozornosť na kresťanstvo a vývoj nášho národa. Publikácia je chronologickým prehľadom vývinu kresťanstva na Slovensku, doplnená je bohatým obrazovým materiálom, nákresmi a výrokmi významných predstaviteľov kresťanského kultúrneho života.

Autor sa počas prezentácie knihy pred auditóriom zamyslel nad hlavným impulzom, ktorý ho viedol k spracovaniu témy. Ten našiel v hlbokej pravde slova. „Všetko sa začína slovom, Kristus je slovo, niet iného formovania kultúry bez slova," dodal vo svojom príhovore Emil Vontorčík, historik a publicista. Podľa J. Koprdu má slovo aj dnes veľkú moc. Čoraz viac sme však svedkami jeho devalvácie, mnoho ráz práve v médiách. V dnešnom slove autorovi chýba zmysel pre krásu, cit, ktorý je nevyhnutný, aby bol obsiahnutý v slove. „V 9. storočí sme predbehli Európu, ale v súčasnosti akoby sme sa neustálym prispôsobovaní práve strácali," dodal J. Koprda. Publikácia je písaná pútavým žánrom populárnej histórie s použitím historických esejí, ktoré autorovi otvorili možnosť polemizovať.

Knihu pokropili medovinou a obilninami, a tak ju uviedli medzi čitateľov.

Prezentácia knihy a jej uvedenie na knižný trh boli doplnené o kratšiu prednášku a obrazovú projekciu autora ku kapitole zaoberajúcej sa archeologickými nálezmi najstarších krížov na našom území. Práve informácie z tohto výskumu čitatelia iba ťažko nájdu spracované v iných prameňoch.

Po príhovoroch, kultúrnom programe a prezentácii knihy nasledoval slávnostný krst knihy, ktorý sa niesol v znamení doby Slovanov. Kniha bola pokrstená tradičným nápojom Slovanov medovinou a obilninami. Po krste nasledovala autogramiáda a menšie agapé.

Za Dom MS v Nitre sa na prezentácii zúčastnila riaditeľka Ing. Mária Miháliková. Autora odmenila darčekom, ktorý mu bude pripomínať tieto pekné chvíle. Sme radi, že práve v čase zhonu si milovníci histórie a všetci priatelia v sobotu pred treťou adventnou nedeľou našli čas a do posledného miesta obsadili priestory veľkej klubovne Domu MS v Nitre. Teší nás, že podujatím sme mohli všetkým prítomným spríjemniť predvianočné chvíle.

Bernolák na Devíne

Dom Matice slovenskej v Bratislave a jeho riaditeľka Daniela Suchá spoločne s Mladou Maticou, s vedením a prezídiom MS a Farským katolíckym úradom v Devíne s Mons. Mariánom Gavendom si v nedeľu 13. januára 2013 na slávnostnej svätej omši pripomenuli 200. výročie smrti prvého kodifikátora spisovnej slovenčiny v kultúrnej západoslovenčine, oravského rodáka, rímskokatolíckeho kňaza Antona Bernoláka.

Matica slovenská tak zavŕšila Rok Antona Bernoláka, ktorý trval po celý rok 2012 (nar. 1792), lebo sme si pripomínali aj 250. výročie narodenia tohto slovenského velikána. Bernolák pôsobil tri mesiace v Devíne ako študent teológie a tento čas využil na napísanie takmer 200-stranového spisu Nova Bibliotheka Teologica Selecta, teda výber po latinsky písanej teologickej literatúry, ktorú Bernolák odporúčal študovať svojim konškolákom. To svedčí o tom, aký to bol talentovaný mladý muž, lebo bol vpredu pred svojimi spolužiakmi, zahĺbený a cieľavedomý. Už počas pobytu v Devíne preukázal všetky skvelé črty a vlastnosti svojej osobnosti, ktoré potom dokázal v dospelosti ako kodifikátor prvej spisovnej slovenčiny. Na opravenej budove starej katolíckej fary v Devíne miestni farníci s Maticou slovenskou osadili mramorovú pamätnú tabuľu, ku ktorej položili veniec kvetov. Láska a úcta k slovenčine je základom každého budovania ozajstného vlastenectva, ale aj prejavom sebaúcty Slovákov k vlastnej kultúre písaného slova.

Text a foto: (dm)

V Slovenských národných novinách číslo 47, konkrétne v reportáži J. Smolca o rozdelení ČSFR na dva samostatné štáty, sa vyskytli dve nepresnosti. Za Slovenskú národnú stranu boli vo Federálnom zhromaždení dvaja Mihálikovci: Marcel Mihálik a MUDr. Ján

Upresnenie

Mihálik. Obidvaja hlasovali za rozdelenie ČSFR na dva samostatné štáty. Meno druhého sme však v reportáži neuviedli. Na nepresnosť nás upozornila sestra MUDr. Jána Mihálika Anna Ferenziová z Bratislavy. V reportáži sme aj Petra Krivdu, poslanca SNS, omylom zaradili do klubu poslancov HZDS. Obidvom sa za tieto nepresnosti ospravedlňujeme.

MATICA SLOVENSKÁ VYPISUJE VÝBEROVÉ KONANIA NA FUNKCIE:

riaditeľa Domu Matice slovenskej vo Fiľakove

Podmienky:
– vysokoškolské vzdelanie
– 5 rokov praxe v odbore alebo v podobnej činnosti s dôrazom na aktivity v MS
– členstvo v Matici slovenskej
– profesionálne vystupovanie, prezentačné schopnosti
– samostatnosť, rozhodnosť, zodpovednosť, dynamickosť
– schopnosť plánovania a organizovania činnosti
– morálna bezúhonnosť
– PC, internet, mail na užívateľskej úrovni
– znalosť cudzieho jazyka vítaná
– stručný projekt riadenia Domu Matice slovenskej so zameraním na rozvoj miestnych odborov a členskej základne MS

Prihlášky do výberového konania doložené životopisom a dokladom o vzdelaní zasielajte do 8. 2. 2013 s označením na obálke: „Výberové konanie Dom MS Fiľakovo" na adresu:
Matica slovenská,
Sekretariát predsedu a správcu MS
Mudroňova 1,
036 01 Martin

riaditeľa Domu Matice slovenskej v Lučenci

Podmienky:
– vysokoškolské vzdelanie
– 5 rokov praxe v odbore alebo v podobnej činnosti s dôrazom na aktivity v MS
– členstvo v Matici slovenskej
– profesionálne vystupovanie, prezentačné schopnosti
– samostatnosť, rozhodnosť, zodpovednosť, dynamickosť
– schopnosť plánovania a organizovania činnosti
– morálna bezúhonnosť
– PC, internet, mail na užívateľskej úrovni
– znalosť cudzieho jazyka vítaná
– stručný projekt riadenia Domu Matice slovenskej so zameraním na rozvoj miestnych odborov a členskej základne MS

Prihlášky do výberového konania doložené životopisom a dokladom o vzdelaní zasielajte do 8. 2. 2013 s označením na obálke: „Výberové konanie Dom MS Lučenec" na adresu:
Matica slovenská
Sekretariát predsedu a správcu MS
Mudroňova 1
036 01 Martin

R-2013004

OČAMI MATICE

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Ako poslovenčiť televíziu?

Keď sme v sále Trenčianskeho samosprávneho kraja v prítomnosti jeho predsedu Pavla Sedláčka otvárali výstavu Matica v národe – národ v Matici, ktorú pripravili Pavol Pareničkа a Peter Cabadaj, mal som veľmi dobrý pocit. Pán župan vo svojom príhovore uviedol, že celý Trenčiansky kraj sympatizuje s Maticou, čoho dôkazom je aj svetová predpremiéra výstavy k 150. výročiu našej jubilantky.

V Ivanke pri Dunaji, kde sa hrdia tým, že náš slávny jazykovedec Bernolák mal záujem o ich faru a vo farskej matrike je záznam, že ako čeklísky kaplán u nich krstil, bolo scénické pásmo Slovenskej dal som do cesty v podaní našich vlasteneckých umelcov pod vedením Juraja Sarvaša nádherným zážitkom. Aká škoda, že títo naši vzácni umelci majú dnes v celoštátnej televízii menej priestoru ako napríklad v časoch Intergenerácie v 60. rokoch minulého storočia!

Nie, našou úlohou nie je „bojovať“, našou úlohou je šíriť ducha vlastenectva a spolupráce. Tak si to želá čitateľka, hrdá Slovenka, taký je aj odkaz z minuloročných matičných dní. Vtedy sa predseda vlády vyjadril, že „Matica slovenská by sa mala stať stabilizujúcim prvkom celej spoločnosti“. Nie, nebojujeme, nie sme tu od toho, ale hovoríme otvorene: v našich médiách to už tak nevlastenecky ďalej ísť nemôže! Čo však urobiť, aby namiesto nedôstojného „skúšania“ akoby vzorky občanov bavičkou a bavičom vytiahnutými z naftalínu, ktoré národ nijako nevzdeláva, ale ho ponižuje, začali sme národ učiť? Nepovznieslo by tento národ vysielanie cyklu zábavných relácií podľa krajov, venovaných slovenskej 1 150-ročnej histórii, osobnostiam a tradíciám, s vyvrcholením v Košiciach začiatkom júla (bude tam Svetové stretnutie Slovákov v rámci európskeho hlavného mesta kultúry) a v Martine začiatkom augusta pri celoštátnych oslavách 150. výročia Matice?

Od našich matičných prispievateľov z celého Slovenska

Spod spravodajského pera

■ ÚSPEŠNÉ SPEVÁČKY

Stalo sa už tradíciou, že členky Speváckej skupiny Prameň zo Žarnovice sa na začiatku každého roka stretnú, aby zhodnotili svoju činnosť za predchádzajúci rok a vytýčili si plán na ďalší. Tentoraz sa tak stalo v pondelok 14. januára popoludní v obradnej sieni MsÚ v Dolnom kaštieli. Skupina pôsobí nielen pri Miestnom odbore Matice slovenskej, ale aj pri okresnej organizácii Jednoty dôchodcov Slovenska. Až štyri vystúpenia absolvovali v čase fašiangov, ďalšie pri príležitosti MDŽ, Dňa matiek, stavaní mája, Národného výstupu na Sitno, ďalších šesť bolo počas Mesiaca úcty k starším, pri príležitosti 680. výročia prvej písomnej zmienky o meste, na vianočných trhoch či počas celého roka na viacerých podujatiach Zboru pre občianske záležitosti. Celkove ich v roku 2012 bolo viac ako tridsať, a to je skutočne úctyhodný počet. Vyše desaťročná aktivita speváčok bola v minulom roku zaslúžene ocenená aj bronzovou medailou Matice slovenskej. Ako ocenenie minuloročného úspešného pôsobenia prítomné členky prevzali písomné poďakovanie MO MS a najnovšiu brožúrku mesta, v ktorej majú oprávnene svoje miesto. V ďalšej časti stretnutia debatovali o podujatiach, ktoré sú plánované na tento rok a, samozrejme, ako sa na speváčky patrí, aj si zaspievali. Členkám Prameňa aj touto cestou úprimne ďakujeme za úspešnú reprezentáciu Matice slovenskej i Žarnovice a želáme, aby v dobrom zdraví mohli absolvovať ešte veľa úspešných vystúpení.

Jozef PIECKA

■ MATIČIARI NA VOLOVCI

Ako po iné roky aj tentoraz sa začiatkom roka konal 35. ročník výstupu na Volovec. Aj tohto roku sa na ňom zúčastnili matičiari z okresu. Už od skorého rána sa ľudia schádzali v priestoroch autobusovej stanice v Rožňave, odkiaľ sa odviezli do oblasti Čučmy-Závod. A odtiaľ už každého účastníka čakal výstup mierne náročnou trasou cez Malú skalu na Skalisko (1 293 m n. m.), tí rýchlejší ju zvládli do troch hodín, ostatným to trvalo dlhšie. Našlo sa pár odvážlivcov, ktorí to skúsili aj cez Betliar. Aj tohto roku sa počasie pomerne vydarilo, napriek silnému vetru sa zo skaliska všetkým turistom naskytol krásny výhľad na okolie. Turistika je o prekonávaní sa, o spoznávaní nových ľudí a o krásnych emóciách a zážitkoch a aj 35. ročník výstupu na Volovec spĺňal tieto kritériá do bodky.

Matej LADA

■ K VÝROČIU SAMOSTATNOSTI

V Základnej škole Jasov sa uskutočnil slávnostný program k 20. výročiu vzniku Slovenskej republiky. Pripravilo ho vedenie školy s miestnymi odbormi v Jasove a Košiciach-Myslave. Na tomto významnom národnom a kultúrnom podujatí sa zúčastnili žiaci vyšších ročníkov. So slávnostným referátom k 20. výročiu SR vystúpil Michal Smeriga. Následne si kultúrnymi vystúpeniami pripomenuli vznik Slovenskej republiky žiačky vyšších ročníkov, ktoré hudobne sprevádzal Roland Sorger. Počas slávnostného programu boli na návrh jednotlivých pedagógov školy odmenení farebnými diplomami MS žiaci školy s najlepším prospechom a so vzornou školskou dochádzkou. Ocenenia odovzdala predsedníčka MO MS v Jasove Janka Potočňáková s pedagógom školy Michalom Smerigom. Je potešiteľné, že vedenie školy so svojimi pedagógmi a žiakmi si nezabudlo pripomenúť výročie samostatnosti.

František MRVA

■ KONCERT V GALANTE

Dom MS Galanta usporiadal 10. januára 2013 pri príležitosti 20. výročia vzniku Slovenskej republiky vo svojich výstavných priestoroch jedinečný novoročný koncert. Výnimočnú kulisu pre naozaj dôstojnú oslavu okrúhleho výročia tvoril Cyrilo-metodský cyklus majstra Mikuláša Klimčáka, vytvorený na základe autentických historických podkladov Moravsko-panónskej legendy. Práve v období od 6. do 10. storočia sa položili pevné základy našich slovenských dejín tvoriace trvalú súčasť nášho národného a kultúrneho napredovania. Na koncerte zazneli piesne z muzikálov v podaní člena SND, barytonistu Juraja Havaja. Na klavíri ho sprevádzala Beáta Tomčányiová, členka Galantského tria, a spolu so saxafonistom Borisom Červeňanským zahrali niekoľko swingových a džezových melódií. Na koncerte sa zúčastnil aj primátor Galanty Ladislav Maťašovský, poslankyňa za TTSK Slávka Kramárová, bývalý veľvyslanec SR v Argentíne, Mexiku a na Kube Peter Súľovský s manželkou, priami účastníci vzniku Slovenskej republiky, matičiari, sympatizanti Matice slovenskej a obyvatelia Galanty. Zaplnená sála praskala vo švíkoch. Pri čaši vína sa ešte dlho po skončení koncertu diskutovalo. Všetci prítomní si želali, aby dojem z novoročného koncertu rezonoval v nás po celý rok, aby bol motiváciou pre všetkých robiť správne rozhodnutia a pracovať pre dobro Slovenska.

PRIPOMÍNAME SI

28. januára

– pred 90 rokmi sa v Kráľovej Lehote narodila poetka Krista Bendová (1923 – 1988), známa aj ako spisovateľka pre deti, jej cyklus rozprávok o Osmijankovi získal v šesťdesiatych rokoch Cenu Čs. rozhlasu

– pred desiatimi rokmi zomrel významný slovenský kameraman František Lukeš (1921 – 2003)

29. januára

– pred 110 rokmi sa narodil ľavicový novinár Eduard Urx (1903 – 1942), popravený v Mauthausene

30. januára

– 135 rokov uplynulo, čo sa vo Voderadoch narodil jeden z našich najväčších sochárov Ján Koniarek (1878 – 1952), skvelý monumentalista (pomník J. Hollého v B. Mikuláši, Bernolákovo súsošie v Trnave, Pamätník Memoranda v Martine...) a tvorca komorných plastík, ktorý svoj život prežil v skromnosti a v ústraní, dnes je po ňom pomenovaná krajská galéria v Trnave

– pred 65 rokmi zavraždili vodcu národnooslobodzovacieho boja Indov Máhatma Gándhího (1869 – 1948)

31. januára

– sto rokov, čo sa v Liptovskom Petre narodil umelecký fotograf Martin Martinček (1913 – 2004), nenapodobiteľný autor snímok lesov, údolí, riav, ľudí, tvárí; manželkou mu bola snivá maliarka Ester Šimerová

1. februára

– pred 125 rokmi sa narodil novinár a štátnik Milan Hodža (1878 – 1944), predseda vlády ČSR

– v roku 1918 vypukla v Boke Kotorskej vzbura 6 000 námorníkov na štyridsiatich rakúsko-uhorských vojenských lodiach proti monarchii, medzi vzbúrencami bolo aj veľa Slovákov

– pred 80 rokmi sa narodil skvelý slovenský rozhlasový publicista Ernest Weidler (1933 – 2012), známy najmä z niekdajšej populárnej relácie Na modrej vlne

2. februára

– pred 360 rokmi vznikla v Amerike osada asi tristo prisťahovalcov z Holandska Nový Amsterdam, dnešný New York

– o 8.40 h v roku 1943 sa vzdali v Stalingrade poslední nemeckí vojaci opevnení v ruinách továrne na traktory

– 545 rokov od smrti nemeckého zlatníka Gutenberga (1398 – 1468), vynálezcu odlievania písmen, ktoré ukladal do slov, riadkov a strán, natieral farbou a otláčal; vynález dovoľoval vydať neporovnateľne viac kníh ako pri ručnom prepise

3. februára

– pred 80 rokmi sa narodil Miloš Pietor (1933 – 1991), režisér Komorného divadla v Martine a v rokoch 1971 – 1991 Slovenského národného divadla

(jč)

Z KNIŽNEJ PONUKY VMS

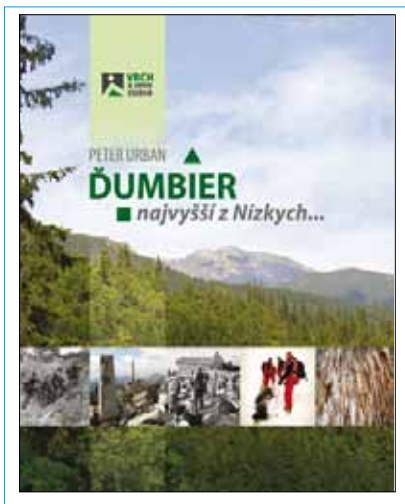

Peter URBAN: Ďumbier – najvyšší z Nízkych...

Aj vrchy majú svoje dejiny. Presvedčí nás o tom pútavo napísaná kronika jedného z národných vrchov Slovákov, ktorú zostavil zanietený prírodovedec, ochranár, spisovateľ a zberateľ ľudovej slovesnosti. „Monografia Ďumbiera“ sumarizuje pramene a informácie o dejinách vrchu a jeho názvu, o pozoruhodnostiach živej a neživej prírody, o osídlení a tradičnej kultúre jeho okolia, o návštevníkoch vrchu a dobyvateľoch jeho bohatstiev...

WWW.VYDAVATEL.SK

043/490 68 72

objednavky@vydavatel.sk

Vydavateľstvo Matice slovenskej tvorivo nadväzuje na vyše 140-ročnú tradíciu vydavateľskej činnosti Matice slovenskej. Okrem celej škály vydaní Matice slovenskej tu nájdete pestrý sortiment z produkcie iných vydavateľstiev na Slovensku i v Českej republike.

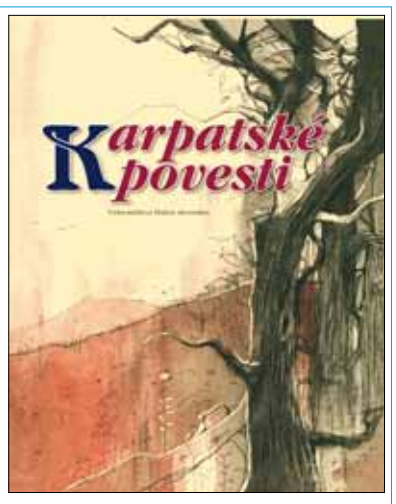

Peter URBAN: Karpatské povesti

Na potulkách Povesťovou mapou tentoraz zájdeme až za hranice Slovenska a prejdeme tisíce kilometrov najrozľahlejším pohorím Európy. Mohutný oblúk Karpát sa začína už za Dunajom v Dolnom Rakúsku a ako chrbát pravekého jaštera sa vinie územím Slovenska, Ukrajiny, Rumunska, jeho časti zasahujú aj do Čiech, Poľska a Maďarska. Známy zberateľ povestí nám nachystal vyberanú kolekciu tridsiatich tajomných príbehov z celých Karpát.

PREDPLATNÉ NA ROK 2013

Ročné predplatné **26 €**

Polročné predplatné **13 €**

Slovenské národné noviny si môžete objednať aj na adrese

snnredakcia@matica.sk

aj na na tel. čísle

043 / 4012 837

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupcovia šéfredaktora Michal BADÍN a Emil SEMANCO. Sídlo: Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Tel: 02/ 52 96 57 52. Administrácia: Matica slovenská, Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Ján ČOMAJ, Roman MICHELKO, Ján JANKOVIČ, Drahoslav MACHALA, Pavol MAČALA, Andrej STRÝČEK. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.